

ทฤษฎีและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบโครงการของการจัดบริการสำหรับ
เด็กปฐมวัยในชุมชนแออัดชวยสวนพลู กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง
กับงานวิจัย ดังนี้

1. เด็กปฐมวัย

- พัฒนาการของเด็กปฐมวัย
- ความสำคัญของเด็กปฐมวัย
- ปัญหาของเด็กปฐมวัย

2. ชุมชนแออัด

- ความหมาย
- สาเหตุการเกิดชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร
- ปัญหาของชุมชนแออัด
- หน่วยงานและโครงการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัด

3. การจัดบริการรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย

4. หน่วยงานที่จัดบริการสำหรับเด็กปฐมวัย

5. ลักษณะให้บริการรับเลี้ยงเด็ก

6. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเด็ก

7. รูปแบบการจัดบริการสำหรับเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย หรือเด็กก่อนวัยเรียน หมายถึง เด็กที่มีอายุ 2 - 6 ขวบ

(13 : 107)

เด็กวัยนี้ เป็นวัยที่พัฒนาต่อจากวัยทารก วัยนี้มีลักษณะที่เห็นเด่นชัดคือ ต้องการ
เป็นตัวของตัวเอง มักปฏิเสธความช่วยเหลือของผู้ใหญ่ มีความอยากรู้อยากเห็น มีความ
สามารถในการใช้ภาษามากขึ้น และมีความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงในสายตา

ของบิกามารคา วัยนี้จึงอยู่ในโลกของความผันผวนเกี่ยวกับความจริงด้วย (14 ÷ 23)

พัฒนาการทางร่างกาย

วัยนี้อัตราของความเจริญเติบโตลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หางคานส่วนสูง และน้ำหนัก เมื่อเทียบกับวัยทารก ลักษณะทางส่วนสูงและน้ำหนัก นอกจากจะขึ้นอยู่กับน้ำหนักและส่วนสูงของบิกามารคาแล้ว ยังขึ้นอยู่กับอาหารและการออกกำลังกายอีกด้วย

ในช่วงนี้ส่วนสำคัญของร่างกายจะเปลี่ยนจากลักษณะของทารกอย่างเห็นชัด ส่วนแขนและขาจะยาวออกไป ศีรษะจะโตขนาดใกล้เคียงกับลำตัว โครงกระดูกแข็งแรงขึ้น กล้ามเนื้อเติบโตและแข็งแรงขึ้น และในปลายวัยเด็กตอนต้นนี้ ฟันแท้จะเริ่มขึ้น 1-2 ซี่

ในระยะนี้เด็กบริโภคอาหารได้น้อยและไม่ค่อยหิว ทั้งนี้ เนื่องจากอัตราของการเจริญเติบโตช้าลง เมื่ออายุประมาณ 4 ขวบ จะเริ่มนอนเป็นเวลาและหลับสนิท บางคนอาจจะมีสภาวะรบกวนนอนอยู่บ้างในกรณีที่เห็นเหนื่อย หรือตื่นเต้นมากในตอนกลางคืน โรคที่มักเป็นกับเด็กวัยนี้ ได้แก่ ไซหัด หัด คางทูม อีสุกอีใส

เด็กวัยนี้ เริ่มมีทักษะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ดีขึ้น เช่น การไขว่คว้า รู้จักผ่อนตัวเอง แยกตัวได้เอง ใส่รองเท้าได้เอง นอกจากนี้ยังสามารถอาบน้ำหัวด้วยตัวเอง ในระยะ 3 - 4 ขวบ จะเริ่มเดินได้อย่างมั่นคง ค่อยไปก็จะสนใจการวิ่ง กระโดด ห้อยโหนได้ ในระยะนี้จึงควรให้เด็กจักรยานสามล้อ กระโดดเชือก ปีกการ ทำได้แล้ว

ระยะนี้เด็กชอบเล่นกับเพื่อน ๆ มาก และการเล่นกับเพื่อนนี้จะช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ไม่รู้สึกว่าตนถูกทอดทิ้ง

พัฒนาการทางอารมณ์

เด็กวัยนี้มักจะเป็นคนเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดและโกรธง่าย โมโหร้ายโดยปราศจากเหตุผล มักจะแสดงความซัดซิ้นและก้าวร้าวต่อพ่อแม่อยู่เสมอ เป็นวัยที่เรียกกันว่า ชอบปฏิเสธ ซึ่งเป็นลักษณะธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เรียกว่า Negative Stage เมื่อเด็กได้คบหาสมาคมกับเพื่อน ๆ อารมณ์ดังกล่าวจะค่อย ๆ หายไป เช่น เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนมีเพื่อนเล่นมาก ๆ แล้วได้พบปะสนทนากับเพื่อน ๆ เด็กจะมีอารมณ์สงบลง

อย่างไรก็ตาม พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กจะมั่นคงเพียงใด ขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูเป็นสำคัญ เช่น การที่พ่อแม่แสดงอารมณ์ ฉุนเฉียวกับเด็กบ่อย ๆ การเอาใจน้องใหม่ตลอดจนการรอให้เด็กโมโหจนถึงที่สุด จึงจะได้ในสิ่งที่ต้องการ เป็นต้น อารมณ์ของเด็กวัยนี้ อาจแยกกล่าวได้ดังนี้คือ

1. ความโกรธ เป็นอารมณ์ธรรมดาซึ่งมักพบมากในเด็กวัยนี้ เด็กมักใช้เป็นที่ร้องไห้หรือร้องให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ เด็กมักโกรธในกรณีที่ถูกรังแกและขัดขวางไม่ให้ทำในสิ่งที่ตนต้องการ เด็กมักแสดงอาการโกรธออกมาโดยการร้องไห้ ทูบตีสิ่งกีดขวาง หึงตัวลงนอน เมื่อพ้นวัยนี้ไปแล้วเด็กจะเริ่มควบคุมอารมณ์ ของตนเองได้บ้าง ดังนั้นในระยษนี้บิดามารดาควรจะหลีกเลี่ยงกรทำให้เด็กโกรธให้มากที่สุด และเมื่อเด็กโกรธควรชี้แจงเหตุผลให้เข้าใจ (15 : 26 - 28)

2. ความกลัว ความกลัวมักเกิดจากการที่เด็กได้พบกับสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่น กลัวคนแปลกหน้า กลัวสิ่งทำให้เกิดเสียงดัง กลัวการถูกทอดทิ้งให้อยู่คนเดียว กลัวความมืด ฯลฯ เด็กมักแสดงอาการกลัวโดยการหลบซ่อน วิ่งหนี ความกลัวของเด็กจะค่อย ๆ ลดลงเมื่อเจริญเติบโตขึ้น

3. ความอิจฉาริษยา เป็นอารมณ์ปกติที่มักจะเกิดกับเด็กวัย 2-5 ขวบ โดยเฉพาะเมื่อบิดามารดาหันความสนใจไปสู่บุคคลอื่น เช่น ในกรณีที่พี่น้องใหม่เกิดขึ้น นอกจากนี้เด็กจะอิจฉาที่ ๆ โดยเข้าใจว่า พ่อแม่รักที่ ๆ มากกว่าตน เด็กผู้ชายอาจจะเริ่มอิจฉาพ่อ เมื่อเห็นแม่แสดงความเอาใจใส่พ่อกว่าตนก็ได้ เมื่อเด็กมีอารมณ์อิจฉาเกิดขึ้นมักแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกับเมื่อโกรธ บางครั้งความอิจฉาอาจจะเป็นสาเหตุให้เด็กแสดงพฤติกรรมแบบทารกก่อกก็ได้ เช่น การคุ้ยมือ บัสสวาระก้นนอน ซึ้นแย เป็นต้น เมื่อเด็กมีความสนใจในสิ่งอื่น ๆ มากขึ้น ความอิจฉาของเด็กจะค่อย ๆ ลดลงไป

4. ความอยากรู้อยากเห็น วัยนี้เด็กจะเริ่มรู้จักใช้เหตุผลมีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความสงสัยในสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เคยเห็นมาก่อน ชอบสำรวจ ชอบคลำสิ่งที่เห็น และชอบซักถาม เพราะฉะนั้นผู้ปกครองควรตอบคำถามให้ถูกต้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก (13 : 112)

5. ความรำ เริงหรือความตึงใจ เด็กที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทันทีและสม่ำเสมอมักจะเป็นเด็กที่มีอารมณ์แจ่มใสรำ เริง หัวเราะและยิ้มง่าย เด็กจะพอใจเมื่อได้เห็นท่าทางตลกหรือการทำเสียงล้อเลียนของผู้ใหญ่ เด็กมักแสดงอาการรำ เริงด้วยการยิ้ม หัวเราะ หรือกระโดดโลดเต้น เป็นต้น

6. ความรัก เป็นอารมณ์แห่งความสุข เกิดขึ้นเมื่อเด็กได้รับความรักและความเอาใจใส่จากพ่อแม่ ครั้งแรกเด็กจะรักตนเองก่อน ต่อมาจึงรู้จักรักผู้อื่น เด็กจะแสดงความรักต่อวัตถุ บุคคล หรือสิ่งของอย่างเปิดเผยด้วยการโกลาหล กอดจูบสลับคลำ แสดงอาการเหว้าโศก เมื่อสูญเสียสิ่งที่รัก (16 : 129)

พัฒนาการทางสังคม

สังคมของเด็กวัยนี้จะขยายจากครอบครัวไปสู่สังคมนอกบ้าน เด็กเริ่มรู้จักการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ การปรับตัวของเด็กจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับกรอบมโนทัศน์ของเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างมีอิสระจะมีความเชื่อมั่น ในตนเองมากกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน (17 : 39)

ลักษณะพฤติกรรมทางสังคม

1. ความก้าวร้าว เด็กวัยนี้ชอบปฏิเสธ และมักจะทำตรงข้ามกับที่บอกซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อต่อต้านผู้ใหญ่ การแสดงความก้าวร้าวของเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน เด็กอาจจะแสดงออกในรูปของการทักทายหรือทำเป็นเพิกเฉย ไม่สนใจในสิ่งที่เคยทำเป็นประจำ ความก้าวร้าวจะเกิดขึ้นเป็นปกติกับเด็กอายุ 2-3 ขวบ และจะพัฒนาถึงขีดสุดเมื่ออายุ 3-4 ขวบ
2. ความก้าวร้าว เป็นปฏิกิริยาที่เด็กตอบสนองต่อความไม่สมหวังหรือความคับข้องใจวิธีแสดงความก้าวร้าวจะเปลี่ยนไปตามวัยของเด็ก ตั้งแต่การร้องไห้ ไขก้างสู้ มาเป็นคำพูดหรือลักษณะสถานการณ์ที่ทำให้ไม่พอใจเด็กอายุ 4-5 ขวบจะแสดง ความก้าวร้าวในรูปของการใช้คำพูดมากกว่าใช้กำลังต่อสู้ บางทีก็ใช้วิธีฟ้องผู้ใหญ่
3. การทะเลาะวิวาท เกิดขึ้นเมื่อเด็กเล่นกันแล้วเกิดขัดใจกันขึ้น เด็กเล็กจะทะเลาะกันน้อยกว่าเด็กโต ทะเลาะกันในระยะสั้น เมื่อหายโกรธก็จะลืมและเล่นกันอีกวัย 3 ขวบ เป็นวัยที่ชอบทะเลาะกันมากที่สุด หลังจากนั้นเด็กจะเริ่มรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้น
4. การร่วมมือ เด็กเล็กมีความร่วมมือกับผู้อื่นน้อยกว่าเด็กโต เพราะเด็กเล็กมักสนใจตนเอง (Self - Center) และต้องการให้ผู้อื่นสนใจตน เด็กวัยนี้ยังไม่รู้จักการให้การรับ ขาดประสบการณ์ทางสังคม ทำให้ไม่ประนีประนอมกัน มักจะทะเลาะกันบ่อย ๆ แต่โกรธกันไม่นานก็จะเล่นร่วมกันอีก

5. การยอมรับจากสังคม ระยะแรกเด็กเห็นความสำคัญของผู้ใหญ่มากกว่าเพื่อนเล่นวัยเดียวกัน และต้องการให้ผู้ใหญ่ยอมรับตน ต่อมาเด็กจะเห็นความสำคัญของเพื่อนมากยิ่งขึ้นและจะพยายามให้พฤติกรรม เป็นที่ยอมรับของเพื่อน

6. การคบเพื่อน วัยนี้เด็กมักจะเล่นกับเด็กชายด้วยกันและเด็กหญิงก็มักจะเล่นรวมกลุ่มกับเด็กหญิง การคบเพื่อนวัยนี้เป็นเพื่อนเล่นกันมากกว่าที่จะเป็นมิตรยั่งยืน เด็กจึงมักเปลี่ยนเพื่อนเล่นไปเรื่อย ๆ

7. การเป็นผู้นำ เด็กวัยนี้ต้องการเป็นผู้นำ ต้องการปฏิบัติตนตามอย่างคนที่ตนชอบซึ่งเขาถือว่า เป็นผู้นำของเขาคือหนึ่ง ผู้นำของเด็กวัยนี้มีลักษณะตัวโต อายุมาก ฉลาดกว่า สามารถออกความคิดเห็น แนะนำการเล่นแก่เขาได้ เขาจะยอมทำตามคำแนะนำของเด็กโต เพราะเคยชินกับการเชื่อฟังผู้ใหญ่ (16 : 130 - 131)

พัฒนาการทางสติปัญญา

สำหรับพัฒนาการทางค่านสติปัญญา อาจพิจารณาได้จากความสามารถในการแสดงออกซึ่งความเข้าใจและการสื่อความหมายได้ดังนี้

อายุ 2 ขวบ รู้จักวัตถุสามมิติ สามารถแยกของสองสิ่งที่ต่างกันได้
(16 : 127)

อายุ 3 ขวบ เข้าใจสิ่งที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถมองเห็นและจับต้องได้
ใช้คำสรรพนามได้ เริ่มเอนกับคนอื่นเข้าใจ

อายุ 4 ขวบ ทำตามคำสั่งได้ สามารถบอกความแตกต่างของวัตถุสองอย่างที่มีความยาวต่างกันได้

อายุ 5 ขวบ บอกอายุตัวเองได้ การถามคำถาม หรือตอบคำถาม
ทำได้ตรงกับความหมาย

อายุ 6 ขวบ เข้าใจคำสั่งของครู สะกดคำง่าย ๆ ได้ (13 : 115 - 116)

ความสำคัญของปฐมวัย

แบลงเคินชิพ และคณะ (Alden H, Blankenship) กล่าวว่า กระบวนการเจริญเติบโตในระยะ 6 ปีแรกของชีวิต จะเป็นพื้นฐาน และเป็นกำหนดคแบบของสุขภาพ และการปรับตัวในอนาคต ขบวนการปรับตัวอย่างเป็นระเบียบ จะช่วยให้เด็กมีสุขภาพและการปรับตัวที่ดี และเป็นบุคคลที่ดีในวันหน้า (18 : 27)

เฮฟเฟอร์แมน (Helen Hefferman) ได้กล่าวถึงความสำคัญของช่วงปฐมวัยว่า "ไม่มีช่วงเวลาของการพัฒนาในช่วงใดที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง ที่รวดเร็ว แก่เด็กในค่านของภาษา ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ มากเท่ากับช่วงนี้ ตลอดจนทัศนคติอันจะเป็นรากฐานที่มั่นคง ต่อการสร้างบุคลิกภาพ (19 : 2)

เอกวิทย์ ข อด่าง ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัยเด็กในการบรรยายพิเศษ ณ ศูนย์วิจัยการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

...นักจิตวิทยาบอกว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ขวบ นั้น ถือว่าเป็น most Information Year เป็นช่วงอายุที่สำคัญที่สุดของชีวิต ถ้าช่วงนี้ได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี ถูกสุขลักษณะ ได้รับการกล่อมเกลานิสัยเบื้องต้นให้ถูกต้องจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้เป็นคนเก่งกลามากขึ้น (20 : 1)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้ให้ความสำคัญของวัยเด็กไว้ว่า

...นักจิตวิทยาพัฒนาการยอมรับกันว่า เด็กอายุ 0-6 ขวบ เป็นระยะที่เด็กเกิดการเรียนรู้ไ้มากที่สุดในชีวิตมนุษย์ การเรียนรู้เหล่านั้นจะมีอิทธิพลต่อชีวิตภายหลังของเด็กเป็นอย่างยิ่ง... (14 : 6)

จากความเห็นดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่สำคัญยิ่งของชีวิต เป็นช่วงที่พัฒนาการทุกอย่าง เจริญอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกายอารมณ์ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้ จะเป็นการวางพื้นฐาน ทางด้านจิตใจ อุนิสัย และความสามารถ ซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคตของเด็ก และของชาติในที่สุด ดังนั้น การพัฒนาเด็กในช่วงนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นพื้นฐานของการพัฒนาชาติโดยแท้

ปัญหาของเด็กปฐมวัย

ปัญหาที่สำคัญของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีผลต่อร่างกาย และสติปัญญาของเด็ก ได้แก่ ปัญหาทางโภชนาการ ปัญหาทางโภชนาการของเด็กในประเทศไทย ที่สำคัญมีอยู่ 7 ชนิด คือ

ก. โรคขาดแคลอรีและโปรตีน (calorie protein malnutrition) หรือ เรียกโดยทั่วไปว่า โรคทุโภชนาการหรือโรคขาดอาหาร

ข. โรคโลหิตจางจากการขาดสารอาหาร (nutritional anemia) หรือ โรคซีด

ค. โรคขาดวิตามิน เอ หรือโรคตาเจ็บจากการขาดวิตามิน เอ (xerophthalmia)

ง. โรคเหน็บชาจากการขาดวิตามิน บีหนึ่ง (beri-beri)

จ. โรคคอพอกจากการขาดไอโอดีน (simple goitre)

ฉ. โรคนิ่วในกระเพาะเบา (bladder stone disease)

ช. โรคปากนกกระจอกจากการขาดวิตามิน บีสอง

ปัญหาโภชนาการทั้ง 7 อย่างนี้ ปัญหาการขาดแคลอรีและโปรตีนเป็นปัญหาที่มีมากที่สุดและสำคัญที่สุด หากเราสามารถขจัดหรือผ่อนคลายนี้อันนี้ได้แล้ว ก็ย่อมจะทำให้เกิดปัญหาโภชนาการอื่นลดลงไปด้วย ดังนั้นตามแผนพัฒนาอาหารและโภชนาการแห่งชาติระยะที่ 4 จึงได้ตั้งเป้าหมายที่จะขจัดปัญหาโรคขาดอาหารและทุโภชนาการในทารกและเด็กวัยก่อนเรียน หญิงมีครรภ์และแม่อุ้มกิน (21 : 6)

ตามที่รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา การขาดโปรตีนและกำดังงานในทารก และเด็กวัยก่อนเรียน ที่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย และสติปัญญา

ของเด็ก และขั้นตอน ประสิทธิภาพของแรงงานของประเทศนั้น จากการสำรวจ
ภาวะโภชนาการ ของเด็กกลุ่มดังกล่าว โดยการชั่งน้ำหนัก และเปรียบเทียบกับน้ำหนัก
มาตรฐานของเด็กไทยจากทั่วประเทศ พบว่าในครั้งแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2526) สามารถปรับปรุงภาวะโภชนาการของทารก
และเด็กวัยก่อนเรียน โดยผลการสำรวจครั้งล่าสุด ในระหว่างเดือนตุลาคม 2526-
มกราคม 2527 พบว่า ปีเด็กป่วยด้วยโรคขาดสารอาหาร ร้อยละ 35.23 คือ ขาด
สารอาหารระดับที่ 1 ร้อยละ 28.53 ระดับที่ 2 ร้อยละ 5.9 และระดับที่ 3 ร้อยละ
0.8 (22.:12)

โภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียนมีบทบาทในการสร้างอนาคตเด็ก

มีเด็กจำนวนไม่น้อยอยู่ในสภาวะทุพโภชนาการ เกิดโรคขาดสารอาหาร
โปรตีน ซึ่งเป็นผลเสียอย่างมาก ต่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา ของเด็ก
เพราะเซลล์สมองของเด็กในระยะช่วงแรกพัฒนาอย่างรวดเร็วมาก กล่าวคือตั้งแต่
แรกเกิด ถึง 3 ปี พัฒนาไปแล้ว 75 - 80 % จากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยา
นักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าปีแรก ๆ ของ
ชีวิต มีความสำคัญมากที่สุด ร่างกายและสมองเด็กเจริญ เร็วที่สุด เด็กที่ขาดอาหาร
ทำให้เสียเปรียบในด้านการศึกษา และผลที่ตามมาเด็กจะขาดจินตนาการในการเล่น
ขาดแรงจูงใจ ขาดสมาธิในการเรียน ขาดความกระตือรือร้น เป็นเด็กเห็น้อยง่าย
ไม่มีใครมีระเบียบ มีผลกระทบกระเทือนต่อความต้องการพื้นฐานตามทฤษฎีของ A.H.

Maslow ความต้องการทางกาย เช่นต้องการอาหาร หากได้รับการสนองน้อย เช่น
เด็กขาดอาหารกลางวัน มีความหิวโหย ออกอยาก ย่อมยากที่จะสอนให้เด็กเข้าใจเลข
หรือสอนให้ชื่นชมในศิลปะวัฒนธรรมอะไรก็ได้เลย

จากหลักทฤษฎี และผลการค้นคว้าดังกล่าว เห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
การให้ประสบการณ์การเรียนในชั้นเด็กเล็ก หรือเด็กก่อนวัยเรียน มีความจำเป็นต่อ
การพัฒนาชีวิตในอนาคต ถ้าเด็กพร้อมที่จะรับประสบการณ์การเรียนรู้อะไร ๆ แต่บ้าน
ไม่สามารถให้ได้ก็จะเป็นผลเสียต่อเด็ก การจัดการศึกษาก่อนวัยเรียน ในระบบโรงเรียน
และศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน จึงควรมีบทบาทมากขึ้น เพราะโรงเรียนและศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน

เป็นแหล่งที่มีครู หรือที่เลี้ยงที่มีความรู้ความชำนาญ ได้รับการฝึกฝนให้รู้จักวิธีการที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็ก เด็กโตกินอยู่อย่างถูกต้องตามหลักโภชนาการ ใ้เรียนรู้อะไรในสิ่งที่เกิดคุณค่า ต่อชีวิต ด้วยการจัดประสบการณ์ที่จะช่วยให้เด็กมีความพร้อม ในการเรียนรู้ อย่างถูกต้องเหมาะสม (23 : 3)

ความหมายของชุมชนแออัด

Encyclopedia Britanica

ใ้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนแออัด หมายถึง "ที่อยู่อาศัยที่ไม่มีที่ว่าง ขาดหรือขาดการบริการที่ถูกต้อง ความสกปรกอนามัย หรืออยู่อาศัยกันอย่างแออัดยัดเยียด อันทำให้ไม่อาจใช้เป็นที่อยู่อาศัย เพื่อกำเนินชีวิตในครอบครัว ให้มีความสุขสบายใจได้ ซึ่งแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. Brighted Area คือบริเวณที่กำลังเสื่อมโทรม เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ถ้าไม่มีการปรับปรุงจะเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

2. Slum Area คือบริเวณที่เสื่อมโทรมถึงที่สุด จนยากที่จะปรับปรุง ให้ดีขึ้นในสภาพเดิม เว้นแต่จะทำการรื้อถอน หรือโยกย้ายอาคารและผู้อยู่อาศัยแล้ว จัดโครงการปฏิรูป และปลูกสร้างขึ้นใหม่ (24 : 69)

มาร์แชล บี คลินาร์ค ไ้กล่าวถึงชุมชนแออัดไว้ว่า กลุ่มคนในสลัมของ กรุงเทพมหานคร จะอยู่รวมกันในบ้านที่สร้างอยู่บนน้ำ ซึ่งรายเรียงอยู่ข้างทางไม้คู้ๆ ที่สร้างทอดไปบนคู้หน้า สลัมโดยทั่ว ๆ ไป มักเป็นสถานที่สกปรก ไม่สะอาด ซากสวะ และระบบน้ำที่มีประสิทธิภาพ (25 : 6)

องค์การสหประชาชาติใ้ให้ความหมายของชุมชนแออัดไว้ว่า หมายถึง "สิ่งก่อสร้างหรือพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นเกินไป เกิดความเสื่อมโทรมลง มีสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ซากสิ่งอำนวยความสะดวก อันอาจทำให้เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ความปลอดภัยและศีลธรรมอันดี ของผู้อยู่อาศัย หรือของชุมชนนั้น (26 : 193)

กระทรวงมหาดไทย ใ้คำจำกัดความว่า ชุมชนแออัดหมายถึง "สภาพและสถานหรือบริเวณที่พักอาศัย ที่ประกอบด้วยอาคารเก่าแก่ชำรุดทรุดโทรม มีบริเวณที่สกปรกรุงรัง ประชาชนอยู่กันอย่างแออัด นิสิตุสุขลักษณะ ค่าความมาตรฐานสมควร จน

ไม่อาจอยู่อย่างแบบครอบครัวตามปกติวิสัยมนุษย์ ทำให้ไม่ปลอกภัยในค่านิยมวิทยาและ
อนามัย (27 : 30)

ทองสุข ชันทอง ให้ความหมายว่า. ชุมชนแออัด หมายถึง "แหล่งที่มีอาคาร
หนาแน่น และอาคารส่วนมาก ชำรุดทรุดโทรม หรือมีสภาพไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่อยู่
อาศัย หรือมีลักษณะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย ความปลอกภัย คือธรรมหรือสวัสดิภาพ
ของผู้ที่อยู่อาศัย และประชาชน ลักษณะแหล่งเสื่อมโทรมเช่นนี้ เป็นลักษณะของเมืองไทย
โดยทั่วไป ในประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะ ในตัวเมืองหลวง (26 : 193)

ณัฐไชย ศันติสุข (27 : 30) ออมศึคคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ได้ให้ความหมายตามนัยของกระทรวงมหาดไทย และเพิ่มเติมโดยรวมถึงความเสื่อมโทรม
ทางค่านิยมธรรม ความเป็นอยู่ แนวความคิดต่าง ๆ เข้าไปด้วย ได้สรุปลักษณะของ
ชุมชนแออัดไว้ดังนี้

1. แหล่งที่มีอาคารหนาแน่น
2. อาคารส่วนใหญ่ในบริเวณนี้ อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม
3. มีสภาพไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัย
4. มีลักษณะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ และอนามัย คือ บริเวณ บ้านเรือนที่
มีน้ำเน่า และไม่มีอากาศบริสุทธิ์เพียงพอ
5. มีลักษณะเป็นอันตรายต่อสวัสดิภาพ ของผู้อยู่อาศัย เช่น เป็นแหล่งเชื้อเพลิง
ของอัคคีภัย

ส่วน คำรัง ฐานดี (28 : 134) ได้สรุปไว้ 2 ความหมายคือ

1. เป็นบริเวณที่อยู่ของคนจนส่วนใหญ่ ปกติลักษณะครอบครัวอยู่ในระดับ
ต่ำกว่ามาตรฐาน ชำรุดทรุดโทรม ไม่ถูกต้องตามสุขอนามัย อาศัยอยู่รวมกันอย่างหนาแน่น
และสภาพของสังคมขาดความเป็นระเบียบ
2. บริเวณท้องที่ใด ๆ ที่มีคามเสื่อมโทรมทั้งที่ที่พักอาศัย ของบริเวณแหล่ง
เสื่อมโทรมส่วนใหญ่ชำรุดทรุดโทรม ขาดการบำรุงรักษา เป็นระยะเวลานาน สภาพสังคม
จะเห็นได้ว่ายากจน รูปแบบของสังคมหลายด้านขาดความเป็นระเบียบ

ไพฑูริย์ ขางเวียน (29 : 69) ได้สรุปถึงลักษณะของชุมชนแออัดไว้ดังนี้

1. เป็นเคหะสถาน หรืออาคารซึ่งกำลังใช้เป็นที่อยู่อาศัย
2. ที่ตั้งอาคารหนาแน่นไม่มีระเบียบ ไม่มีที่ว่าง ไม่มีทางเข้าออกสะดวก
3. บริเวณที่ตั้งอาคารนั้น สกปรก รกรุงรัง เป็นที่อยู่หลบซ่อน ของสัตว์ ซึ่งเป็นข้อเกิดแห่งเชื้อโรค
4. ตัวอาคารเก่าแก่ ชำรุดทรุดโทรม เพราะสร้างและใช้เป็นที่อยู่อาศัย เป็นเวลานาน ไม่ถูกต้องตามหลักการก่อสร้าง และหลักสุขวิทยาสมัยใหม่ จึงไม่เหมาะที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น ซากการถ่ายเทระบายอากาศ ซากแสงสว่าง เป็นต้น
5. สมาชิกของครัวเรือนอาศัยอยู่ในอาคารหนึ่งอย่างแออัด ยึดเยียด ทำให้ไม่อาจใช้เป็นที่อยู่อาศัย ดำเนินชีวิตในครอบครัวอย่างสุขกายสบายใจ คมกตวิสัย มนุษย์ได้
6. ไม่มีบริการจากรัฐบาล หรือเอกชน ที่ถูกต้องตามหลักอนามัย มีลักษณะเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของผู้อยู่อาศัย
7. ตัวอาคารมีลักษณะที่จะเป็นอันตรายต่อผู้อยู่อาศัย หรือประชาชนในบริเวณนั้น เช่นอันตรายจากการโคลนล้มหักพัง หรืออาจเกิดอัคคีภัย เป็นต้น

ในการสัมมนาผู้แทนหน่วยงาน ที่ปฏิบัติงานในแหล่งเสื่อมโทรม เมื่อวันที่ 28-30 มกราคม 2523 กลุ่มสังคมสงเคราะห์ ได้ให้คำจำกัดความของชุมชนแออัด คือ สถานที่ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ (30 : 82)

1. ที่อยู่อาศัยอันมีลักษณะปลูกสร้างไม่ถาวร เป็นห้องเคี้ยวและใช้เป็นเอนกประสงค์
2. สภาพกายภาพ มีความแออัด มีน้ำเน่า และซากการสุมซากสัตว์
3. สภาพการครอบครองเนื้อที่ เป็นการบุกรุกหรือละเมิดสิทธิ
4. ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่ เป็นผู้อพยพมาจากถิ่นอื่นทั้งใกล้และไกล
5. ความเชื่อน้อยในค่านเศรษฐกิจ มีรายได้ไม่แน่นอน มักจะอยู่ในระดับที่ขาดแคลน ทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่อง เช่น การขาดการศึกษา การศึกษาเสกติด ประกอบอาชีพการกรม และอื่น ๆ

จากการให้ความหมาย และ คำจำกัดความของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ
ชุมชนแออัด ซึ่งได้อธิบายลักษณะของชุมชนแออัดไปในทางเดียวกัน กล่าวคือได้อธิบาย
ไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งสรุปได้ว่า ชุมชนแออัด หมายถึง สภาพและลักษณะเคหะสถานบริการ
บริเวณที่แออัด ที่อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนต่ำกว่า
มาตรฐาน

สาเหตุการเกิดชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

จากการสำรวจข้อมูลของหน่วยงานหรือบุคคลต่าง ๆ พบว่าชุมชนแออัดเกิดขึ้น
จากผลการอพยพของชาวชนบท ที่มีรากฐานทางเศรษฐกิจต่างกลุ่มหนึ่ง กับการเคลื่อนย้าย
ของคนในเมือง ที่มีรายได้ต่ำ และไม่แน่นอนอีกกลุ่มหนึ่ง การอพยพของชาวชนบท เข้าสู่
กรุงเทพมหานคร (31 : 2-5) เกิดจากหลายสาเหตุ ซึ่งแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้
2 ประเภท ประเภทแรก เป็นแรงจูงใจ ให้คนอพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานคร อีกประเภท
หนึ่ง เป็นแรงผลักดันให้ชาวชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานคร

1) แรงจูงใจให้คนอพยพเข้าสู่เมืองหลวง มีปัจจัยสำคัญ 2 ประการได้แก่

1.1) ความเป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุกด้านของกรุงเทพมหานคร
เนื่องจากนโยบายที่ผิดพลาดของผู้บริหารที่พัฒนาทั้งด้านการปกครอง การศึกษา การ
สาธารณสุข สาธารณูปโภค การคมนาคม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรมไว้ในเมืองหลวง
เมืองหลวงกลายเป็นศูนย์กลางของสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมเกือบทุกประเภท
ทำให้เป็นแหล่งดึงดูดความสนใจของคนทุกภาคให้อพยพเข้ามาหาสิ่งเหล่านี้

1.2) ค่านิยมของชาวชนบทที่เปลี่ยนจากสังคมเกษตร ซึ่งมีความเป็นอยู่
อย่างเรียบง่าย รักการทำงานมาเป็นความนิยมใช้ชีวิตอย่างคนเมืองซึ่งมีความสะดวก
สบายและมีรายได้มากกว่า

2) แรงผลักดันให้ชาวชนบทเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีผลมาจากปัจจัย
สำคัญ ๆ 3 ประการได้แก่

2.1) ภัยธรรมชาติ หมายถึง สภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน เกิดภาวะ
แห้งแล้ง น้ำท่วม ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ฯลฯ เป็นเหตุให้ผลผลิตทางการเกษตรได้รับความ
เสียหาย เกษตรกรต้องสูญเสียรายได้ จึงทำให้เกิดการอพยพแรงงานวัยหนุ่มสาว

เข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อขายแรงงานและนำรายได้กลับไปจนเจือครอบครัว คนกลุ่มนี้จำนวนไม่น้อยตั้งหลักแหล่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร และก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

2.2) ความยากจน เกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการถือครองที่ดิน การผลิต การตลาด เช่น เสียสิทธิในที่ดินผลิตผลที่ได้ต่ำ ราคาผลิตต่ำ ก่อให้เกิดภาวะยากจนและไม่สามารถจะอยู่ในแหล่งเดิมได้จึงทำให้เกิดการอพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานคร หวังว่ากรุงเทพมหานครจะเป็นแหล่งทำกินหรือหารายได้ที่ดีกว่าแหล่งเดิม

2.3) ปัญหาการคุ้มครองทางค่านกฎหมาย เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดการศึกษา รวมทั้งความรู้ค่านกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาการเสียเปรียบในด้านการเช่า การกู้ยืม การคุ้มครองค่าเช่า อันก่อให้เกิดความยากจนและเสียสิทธิในกรรมสิทธิ์ที่ทำกินอยู่เสมอ

การอพยพของคนกรุงเทพมหานคร เข้าสู่แหล่งเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจาก

1. ต้องการปรับระดับรายได้ ให้พอเพียงกับรายจ่ายของผู้มีรายได้ต่ำ และไม่แน่นอน

2. ต้องการหาที่อยู่อาศัยราคาถูก เนื่องจากการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการขยายตัวของเมือง ในด้านอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมก่อให้เกิดราคาสูงกว่า แม้แต่สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมก็ตาม

3. การขาดแคลนที่อยู่อาศัย ของผู้ที่บ้านถูกไฟไหม้ ถูกไล่ออกจากสัมปทาน ฯ

4. โกลาหลโรงงาน

5. การขาดการวางผังเมืองที่แน่ชัดในอดีต ปล่อยให้กรุงเทพมหานครเจริญอย่างยถากรรม เมื่อประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงทำให้สภาพที่อยู่อาศัย หลาย ๆ บริเวณกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม

ชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 24 เขต เป็นเขตชั้นใน 13 เขต เขตชั้นนอก 11 เขต มีชุมชนแออัดกระจายอยู่ทั่วไป การเคหะแห่งชาติได้สำรวจ

ชุมชนแออัดในปี พ.ศ. 2520 เพื่อวางแผนปรับปรุงชุมชนแออัดในระยะ 5 ปี (2520-2524) ปรากฏว่า มีแหล่งเสื่อมโทรมกระจายอยู่ตามเขตต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร มีจำนวนประมาณ 250 แห่ง มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 70,000 ครัวเรือน มีประชากรอาศัยอยู่ประมาณ 400,000 คน

ในปัจจุบันการเคหะแห่งชาติได้คาดประมาณจำนวนแหล่งเสื่อมโทรมในเขตกรุงเทพมหานครว่ามีประมาณ 350 แห่ง ครัวเรือน 100,000 ครัวเรือน และมีจำนวนประชากร ประมาณ 600,000 คน

ปัญหาของชุมชนแออัด

ชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครซึ่งมีมากมายและเป็นแหล่งที่มีปัญหาหลายประการ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานกว่า 30 ปีแล้ว และพอกพูนจนเป็นปัญหาเรื้อรัง ปัจจุบันปัญหาเรื้อรังดังกล่าวกลายเป็นปัญหาสำคัญและจำเป็นต้องแก้ไขรีบด่วน ซึ่งแบ่งเป็นปัญหาหลัก ๆ ได้ดังนี้ (9: 84 - 86)

1. ปัญหาประชากร ในด้านความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อม ประชาชนส่วนใหญ่ ประสบปัญหาความขาดแคลนทางด้านสาธารณูปโภคเป็นอย่างมาก เพราะในชุมชนแออัดมีอาคารบ้านเรือน ที่ปลูกสร้างอย่างหนาแน่น ซากขยะบะรบายน้ำที่คั่ง ซากแสงสว่างและไม่ได้รับอากาศบริสุทธิ์เพียงพอ

ด้านอนามัย ประชากรส่วนใหญ่มีปัญหาเมื่อมีการเจ็บป่วยแล้วไม่ทราบวิธีการรักษา และไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับไปรักษาที่โรงพยาบาล

ในด้านสังคม ครัวเรือนส่วนใหญ่มีปัญหาทางครอบครัว คนในครอบครัวขาดความสัมพันธ์กัน ครัวเรือนแตกแยก เด็กขาดความอบอุ่น ทำให้เด็กมีปัญหาเมื่อเติบโตขึ้น

ในด้านความปลอดภัยของชุมชน ปัญหาอาชญากรรมในบริเวณชุมชนแออัด เป็นปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด พบว่า ผู้เสพยาเสพติด เป็นวัยรุ่น ทั้งหญิงและชาย

2. ปัญหาเกี่ยวกับสถานะทางบ้านเศรษฐกิจ จากการสำรวจชุมชนแออัด ของการเคหะแห่งชาติ พบว่า ความยากจนเกิดจากปัญหาการตกงาน เป็นระยะ ๆ และขาดความมั่นคงในการเงิน อันเนื่องจากการมีศึกษาน้อย อาชีพของประชากรในชุมชนแออัดส่วนมาก มีอาชีพกรรมกร และค้าขาย (32: 46)

3. ปัญหาทางการศึกษา ประชากรในชุมชนแออัดส่วนมากมีการศึกษาต่ำ จึงนับว่าปัญหาสำคัญทางการศึกษาในชุมชนแออัดอยู่ที่ขาดการศึกษาทั้งผู้ใหญ่ และเด็ก

จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าว มีผลกระทบต่อเด็กทำให้เด็กในชุมชนมีปัญหามากมาย จากรายงานการสัมมนาของนิสิตปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับปัญหาของเด็กในชุมชนแออัด และบทความในเอกสารของมูลนิธิดวงประทีป (33:6-11) สรุปปัญหาเกี่ยวกับเด็กเล็ก โดยเฉพาะได้ดังนี้

(ก) ปัญหาเกิดจากสภาพส่วนตัวของเด็ก ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

- (1) พ่อแม่ได้รับความกดดันที่มีต้นจากสภาพต่าง ๆ ในสังคมก็มาระบายกับเด็ก เช่นความยากจน
- (2) ความไม่เข้าใจในเหตุผลและการกระทำของบุคคลรอบตัวเด็ก และผู้รักษากฎหมาย ก่อให้เกิดความรู้สึกขึ้นในตัวเด็ก คือการไม่สนใจกฎหมายทำให้เด็กไม่เคารพต่อกฎระเบียบแบบแผนหรือความผิดถูกของสังคม
- (3) ปัญหาความยากจนของครอบครัว บลัดดันให้เด็กออกไปทำงานหาเงินโดยไม่คำนึงถึงว่า เด็กจะได้เงินมาทางใด ซึ่งเป็น การทอกย้ำความทิด และการกระทำที่ไม่ถูกต้องแก่เด็กมากยิ่งขึ้น
- (4) การกระทำบางอย่างเพื่อการอยู่รอดของชีวิตที่ผิดกฎหมาย แต่ในความรู้สึกของเด็กคิดว่าไม่ผิด เช่น การค้ายาเสพติด เด็กคิดเพียงว่าจะนำรายได้มาให้ครอบครัวเพื่อความอยู่รอด

(ข) ปัญหาที่เกิดจากสภาพครอบครัวของเด็ก

- (1) พ่อแม่ต้องทำงานหนัก ไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดและให้การอบรมดูแลอย่างถูกต้อง

(2) พ่อแม่ไม่เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของสังคมภายนอกเท่าที่ควร บางคนเป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุยังน้อย การศึกษาก็น้อย และบางคนก็ไม่ได้รับการศึกษาในระบบเลย

(3) การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อลูกทะเลาะกับพ่อแม่จะแก้ปัญหาโดยวิธีง่าย ๆ เช่น ใช้วิธีการให้เงินหรือหุบทูใช้อารมณ์โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลและจิตใจของเด็ก

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากสภาพส่วนตัว และสภาพครอบครัวของเด็ก ที่สะสมและหลากหลายนานับประการ มีผลกระทบต่อสุขภาพของเด็ก ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

ในด้านสุขภาพกาย เด็กในชุมชนแออัดอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แออัด สกปรก ขาดสุขลักษณะที่ดี ทำให้เจ็บป่วยเป็นโรคต่าง ๆ อยู่เสมอ โรคที่เด็กเป็นบ่อย ๆ คือโรคขาดอาหาร โรคเกี่ยวกับทางเดินอาหาร ไข้หวัด โรคผิวหนัง โรคปอด ฯลฯ นอกจากนี้ชุมชนแออัดยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการรักษาโรคด้วยวิธีทางไสยศาสตร์ เช่น การรักษาโรคด้วยน้ำมันต์ หมอผี ผีเจ้าเข้าทรง ตลอดจนความเชื่อของมหายาอีกหลายประการ นับเป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยที่สำคัญประการหนึ่ง

ในด้านสุขภาพจิตของเด็กในชุมชน มีสาเหตุกระทบมาจากปัญหาสภาพส่วนตัว และสภาพครอบครัวของเด็ก นอกจากนี้สภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ทำให้เด็กมีสุขภาพจิตเสีย กลายเป็นคนก้าวร้าว ชอบคัดสินปัญหาด้วยอารมณ์รุนแรง ไม่สนใจกฎระเบียบของสังคม บางคนหวาดกลัว ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ เชื่อง่าย หรือคือวัน และไม่มีความหวังในชีวิต

หน่วยงานและโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัด

1. กองบังคับการ สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร

เป็นหน่วยงานวางแผน และเสนอแนะนโยบายการใช้พื้นที่ตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร เช่นนโยบายการใช้ที่ดิน โครงการวางระบบสาธารณูปโภค ให้กับ

หน่วยงานปฏิบัติ และเป็นหน่วยงานที่ศึกษาพิจารณา จัดลำดับความสำคัญของการปรับปรุงชุมชนแออัด

2. สำนักนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร
มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงชุมชนแออัด มี 2 กอง คือ กองนโยบายแผน 1 และกองนโยบายแผน 2
3. สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร
มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงชุมชนแออัด มี 2 หน่วยคือ กองส่งเสริมสุขภาพ และกองส่งเสริมสาธารณสุข
4. สำนักรักษาความสะอาดกรุงเทพมหานคร
มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงชุมชนแออัด โดยดำเนินงานศึกษาปรับปรุงเกี่ยวกับการเก็บขน ทำลายขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลตามความเหมาะสม
5. สำนักสวัสดิการและสังคมกรุงเทพมหานคร
ดำเนินการในการวางแผนช่วยเหลือประกอบอาชีพแก่แม่บ้าน เยาวชนช่วยเหลืออาหารกลางวัน อุปกรณ์การศึกษา บริการแก่เด็กในตำบลกีฬา สันทนาการ พัฒนาศักยภาพ และความประพฤติกของเยาวชน
6. สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร
ดำเนินงานเกี่ยวกับ
 - 1) จัดตั้งโรงเรียนสงเคราะห์เคลื่อนที่
 - 2) จัดตั้งโรงเรียนฝึกอาชีพ และหน่วยฝึกอาชีพเคลื่อนที่
 - 3) บริการอาหารกลางวัน อุปกรณ์การศึกษา เสื้อผ้า ยารักษาโรคให้แก่โรงเรียนสงเคราะห์เคลื่อนที่ โรงเรียนศูนย์รวมน้ำใจ โรงเรียนชุมชนหมู่บ้านพัฒนา จัดอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่โรงเรียนฝึกอาชีพในชุมชนแออัด
7. สำนักงานปรับปรุงชุมชนแออัด สังกัดการเคหะแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย
ดำเนินงานปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม ในด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ

8. กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น สังกัดกรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงมหาดไทย การดำเนินงาน

ให้ความช่วยเหลือครอบครัวเด็กที่ยากจน เต็มร้อน ขาดแคลน
โดยให้ทุนในการประกอบอาชีพให้แม่มดเด็ก ฯลฯ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูและให้การ
ศึกษาแก่บุตรของตนเองได้ตามควรแก่สภาพ โดยจัดเป็นหน่วยเคลื่อนที่

9. โครงการพัฒนาเด็กแหล่งเสื่อมโทรมประชาชน ของกรมพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย

การดำเนินงาน

- 1) มีงานด้านสวัสดิการครอบครัว งานกิจกรรมเยาวชน งานสวัสดิการเด็ก
- 2) ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิ
- 3) ส่งเสริมสวัสดิภาพสตรีโดยจัดให้มีโครงการฝึกอบรมอาชีพ

10. กองจัดหางาน สังกัดกรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย

การดำเนินงาน

- 1) จัดสำนักงานจัดหางาน
- 2) ตั้งศูนย์ช่วยเหลือ ให้บริการ จัดหางานแก่คนว่างงาน ใกล้เกลี่ย
กรณีพิพาทระหว่างนายจ้าง ลูกจ้าง โดยไม่คิดมูลค่าตอบแทน
- 3) ตรวจสอบสภาพการทำงานของลูกจ้าง ให้อยู่ในสภาพที่ดี
- 4) ทำงานร่วมกับกรมประชาสงเคราะห์

11. กองกำกับการสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน

ดำเนินงานร่วมกับกองบัญชาการตำรวจนครบาล เกี่ยวกับโครงการ
เยาวชนสัมพันธ์ ซึ่งบริการแก่สังคมของชุมชนแออัด เกี่ยวกับปัญหาทางความประพฤติ
ของเด็ก

12. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กองส่งเสริมหัตถกรรมไทย สังกัดกระทรวง
อุตสาหกรรม

ดำเนินงานจัดเป็นศูนย์ส่งเสริมอาชีพหัตถกรรม ฝึกอบรมอาชีพ ทา
งานทำ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนแออัดมีรายได้เพิ่มขึ้น

13. สภากาชาดไทย กองบรรเทาทุกข์ (โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์)
 ทำเป็นงานรักษาพยาบาลผู้ป่วยไข้ เยี่ยมบ้าน นึกยา จ่ายยาตาม
 แพทย์สั่ง โดยจัดเป็นหน่วยเคลื่อนที่ อาทิตย์ละ 2 ครั้ง

14. สำนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดให้โทษ สังกัดสำนัก
 นายกรัฐมนตรี

ทำเป็นงานเกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาเสพติดในชุมชน ร่วมกับการ
 เคหะแห่งชาติ โดยให้คำแนะนำ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัด
 บริการต่าง ๆ ให้เข้าถึงประชาชน

15. ทรวงมหาวิทยาลัยของรัฐ

มีการดำเนินงานช่วยเหลือ และปรับปรุงชุมชนแออัดจากมหาวิทยาลัย

คือ

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
5. มหาวิทยาลัยมหิดล

16. สมาคมสตรีอุคมศึกษาแห่งประเทศไทย

ดำเนินการให้การศึกษาแก่เด็ก และผู้ปกครอง โดยตั้งศูนย์พัฒนา
 เด็กเล็ก ห้างลมุด ศูนย์ตรวจสุขภาพ และการฝึกอาชีพในชุมชนแออัด

17. มูลนิธิวงประทิป

งานหลักของมูลนิธิคือ การบริการ ให้กับนักเรียนระดับอนุบาล และ
 ประถม

18. มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัม

ทำเป็นงานเกี่ยวกับการรับเลี้ยงเด็กอายุตั้งแต่ 1 เดือน ถึง 3 ขวบ
 รับเลี้ยงเป็นประจำและชั่วคราว

18. มูลนิธิเด็ก

ดำเนินการจัดหน่วยเคลื่อนที่ ให้ความรู้เรื่องโภชนาการและอนามัย

แก้มและเด็ก ตลอดจนให้การศึกษา แก่เด็ก ๆ ตั้งแต่ 3 ขวบขึ้นไปในชุมชนแออัด

20. โครงการสภาสตรีฯ ปรับปรุงชุมชนแออัด

ดำเนินการปรับปรุงชุมชนแออัด ในด้านเศรษฐกิจ และสังคมเป็น
หลัก

21. ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาบุคคล

ดำเนินการช่วยเหลือชุมชนแออัดคลองเตย เพื่อช่วยเหลือพัฒนาการ
ทางร่างกายและจิตใจของเด็ก (34:24-47)

การจัดบริการรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย

เป็นที่ยอมรับกันว่า "ชีวิตในวัย 6 ขวบแรกเป็นระยะที่สำคัญที่สุด" (35:2)

Jean Jacques Rousseau ชาวฝรั่งเศส มีความเห็นว่า เด็กในวัยนี้ต้องได้รับการเลี้ยงดูให้มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ เพราะเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผลการเรียนรู้จะมีอิทธิพลต่อชีวิตในภายภาคหน้า การปล่อยให้เด็กวัยนี้เจริญเติบโตเองตามธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทำให้พัฒนาการทางด้านร่างกาย สมอง สติปัญญา และจิตใจพัฒนาได้ไม่เต็มที่ ฉะนั้นการที่บิดา มารดา หรือผู้ปกครองของเด็กส่วนใหญ่ในปัจจุบัน มีภาระกิจที่ต้องปฏิบัตินอกบ้านเสมอ ทำให้โอกาสในการดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด ต้องลดน้อยลง เด็กจึงขาดความอบอุ่น ขาดความรักและขาดประสบการณ์ (36: 5)

ความหมายของบริการรับเลี้ยงเด็ก มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

1. Mildred Arnold กล่าวถึงบริการรับเลี้ยงเด็กว่า หมายถึง การดูแลเอาใจใส่เด็กภายนอกบ้านในช่วงเวลากลางวัน โดยศูนย์จะจัดให้มีการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเด็ก เช่นการกินอยู่หลับนอน เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกเข้มแข็ง เป็นตัวของตัวเอง และสร้างความมั่นคงสมบูรณ์ให้แก่ครอบครัวและเด็กอย่างมีคุณภาพ (37: 10)

2. Child Welfare League of America ให้ความหมายว่า บริการรับเลี้ยงเด็ก เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อสวัสดิภาพของเด็ก มุ่งให้เด็กสามารถปฏิบัติหน้าที่ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในอนาคต บริการเลี้ยงเด็กนี้จัดขึ้นโดยชุมชนเพื่อสวัสดิภาพ

และการปกป้องเด็กและบุคคลวัยรุ่น จะจัดให้มีขึ้นเมื่อชุมชนไม่สามารถจัดหา
ทรัพยากรต่าง ๆ ได้ บริการนี้เป็นบริการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้รับการ
พัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ร่างกายและอารมณ์นั่นเอง (38: 9)

3. Women's bureau of the U.S. Department of Labour
ได้ให้ความหมายว่า บริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันคือหน้าที่เบื้องต้นของหน่วยงานที่มี
เจ้าหน้าที่ซึ่งมีความรู้ความสามารถและความชำนาญในด้านการทดแทน (Supplement)
การดูแลเด็กในเวลากลางวัน ที่ผู้ปกครอง พ่อแม่ ไม่สามารถให้การเลี้ยงดูแก่เด็ก
เนื่องจากทำงานนอกบ้าน เจ็บป่วยหรือด้วยเหตุผลอื่น ๆ (39:67)

จากความหมายต่าง ๆ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การบริการรับเลี้ยงเด็ก
เป็นบริการเพื่อสวัสดิภาพของเด็ก มุ่งพัฒนาเด็กวัยก่อนเข้าเรียนให้มีโอกาสได้รับ
การพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสังคม เพื่อปฏิบัติหน้าที่
ทางสังคมได้ดียิ่งขึ้นไปในอนาคตด้วย

วัตถุประสงค์ของบริการรับเลี้ยงเด็ก

บริการรับเลี้ยงเด็กที่จัดตั้งขึ้น ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ต่อไปนี้

1. ตอบสนองความต้องการของบิดามารดา (Serve Parents' Need)
ที่ไม่มีเวลาดูแลบุตรระหว่างออกไปทำงานนอกบ้าน
2. ให้บริการด้านพัฒนา (Development Service) แก่เด็กเฉพาะ
อย่างยิ่งการเสริมการดูแลเอาใจใส่ การปกป้องคุ้มครองเด็กแทนบิดามารดา
3. ให้บริการด้านป้องกัน (Preventive Service) วัตถุประสงค์
ในข้อนี้เน้นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางด้านสุขภาพ จิตใจ และสังคม เพื่อให้เด็กมีพัฒนา
การที่ดีที่สำคัญในแง่ของการป้องกันก็คือ เรื่องของการช่วยบิดามารดาให้มีความ
สามารถในด้านการเลี้ยงดูเด็กและเข้าใจเพิ่มมากขึ้น เพื่อป้องกันมิให้เกิดครอบครัว
แตกแยก (Broken Home) ได้อีกทางหนึ่งด้วย
4. ให้การรักษาหรือทดแทน (Remedial or Compensatory) วัตถุประสงค์
ประสงค์ในแง่นี้ มุ่งที่จะบรรเทาหรือลดความผิดปกติทางจิตใจอันเนื่องมาจากความ

เก็บกตที่มีมาก่อน อาทิ ใ้รับการดูแลที่ไม่ดี บิดามารดามีความขัดแย้งภายในเสมอ ๆ ทำให้เด็กได้รับผลกระทบกระท่อนทางจิตใจ

5. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาเด็กให้ได้อย่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

(Study for Capacity to Develop Children)

6. สร้างความปลอดภัยให้แก่เด็กภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิด (Custodial Care) ของเจ้าหน้าที่ที่มีความเข้าใจเด็ก (40: 10)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525: 2529) ใ้กล่าวถึงนโยบายหลักที่สำคัญในการพัฒนาเด็กก่อนประถมศึกษา ไว้ดังนี้

1. เร่งรัดและสนับสนุนให้ชุมชนร่วม ับภาระกับหน่วยงานของรัฐในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียนในชนบทท้องถิ่นห่างไกลและแหล่งเสื่อมโทรมก่อน

2. การอนุบาลศึกษาจะส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนรัฐจะทำเพื่อเป็นตัวอย่างและวิจัย

3. ปรับปรุงคุณภาพการจัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนประถมศึกษาให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพอนามัย โภชนาการ สติปัญญา บุคลิกภาพ และจริยธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กที่จะเข้าสู่ระบบการประถมศึกษาและสังคม (2:244)

นโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเล็กตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 นี้ได้รับการสนองตอบจากบรรดาหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน โดยจะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานต่าง ๆ ใ้รับบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันหลายแห่ง โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันเช่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ใ้จัดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันขึ้นในรูปของโรงเรียนอนุบาล โดยจะสนับสนุนให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินงาน มีจุดประสงค์เพื่อ

1. แบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็ก

2. เตรียมความพร้อมของเด็กสำหรับเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา

กรมการฝึกหัดครู มีจุดประสงค์ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน

เพื่อ

1. ส่งเสริมให้เด็กได้เจริญเติบโตทั้งทางกาย อารมณ์ สติปัญญา และ

สังคม

2. เตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเข้าเรียนชั้นประถม

กรุงเทพมหานคร จัดตั้งบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันขึ้นเพื่อ

1. ช่วยเหลือผู้ปกครองในท้องถิ่นนั้นเพื่อแบ่งเบาภาระ

2. ช่วยพัฒนาเด็ก ฝึกความพร้อมก่อนเข้าเรียน

หน่วยงานของรัฐและเอกชนดังกล่าว ต่างก็มีจุดมุ่งหมายในการจัดบริการรับเลี้ยงเด็ก ที่แตกต่างกันไปในรายละเอียด ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบและขอบเขตหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน แต่ในสาระสำคัญแล้วพบว่าจุดมุ่งหมายของการจัดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันในประเทศไทยนั้น เพื่อที่จะ

1. ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม

2. เตรียมเด็กให้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา

ศึกษา

3. แบ่งเบาภาระของบิดามารดาที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

หน่วยงานที่จัดบริการสำหรับเด็กปฐมวัย

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (41: 30-31) รัฐได้ส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน โดยจัดอยู่ในรูปของโรงเรียนอนุบาล เนื่องจากว่ารัฐไม่ได้จัดการศึกษาในระดับนี้ได้อย่างทั่วถึง แนวในการจัดมีดังนี้

1) การเรียนการสอนในระดับอนุบาล เน้นการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อม ปลูกฝังสุนทรีย์ จรรยาบรรณ การพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจของเด็กและโภชนาการ

2) การจัดกิจกรรมและประสมการณ์ ภาคเข้าควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการขยายประสมการณ์

- 3) การสอนให้เน้นหนักในเรื่องฝึกให้นักเรียนรู้จักช่วยตัวเอง ในการดำรงตนโดยไม่พึ่งผู้อื่น และเป็นการเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านที่พอที่จะเข้าเรียนต่อไปในชั้นสูงขึ้น

2. กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดชั้นเด็กเล็กขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมปีที่หนึ่ง

3. กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (42: 1 - 5) ได้จัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กก่อนเกณฑ์ขึ้นโดยให้พระเป็นครู และให้สอนเด็กที่มีอายุก่อนเกณฑ์บังคับ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องนักเรียนต้องเรียนซ้ำชั้น เนื่องจากเด็กในเกณฑ์บังคับให้เข้าโรงเรียน ต้องคอยจนอายุย่างเข้าปีที่แปด จึงมีโอกาสดำเนินเข้าเรียน และเมื่อได้เข้าเรียนแล้วมีอยู่ไม่น้อยที่ตกซ้ำชั้น ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ

เกณฑ์ในการจัดโครงการ มีดังนี้

- 1) ให้เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อการกุศล ไม่เก็บค่าธรรมเนียมการเรียนแต่อย่างใด
- 2) ให้สอนเด็กก่อนเกณฑ์ ที่จะเข้ารับการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมาย ทั้งชายหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 5 ปี ถึงย่างเข้าปีที่ 8
- 3) ครูผู้สอน คือพระภิกษุ สามเณร และฆราวาสเป็นครูช่วยสอน (43: 249-250)

4. กรมการฝึกหัดครู ได้จัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน โดยจัดให้มีชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนสาธิต ของวิทยาลัยครูแต่ละแห่ง จุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า ในด้านการเรียนการสอน และเพื่อสนองความต้องการสำหรับผู้ปกครองเด็ก

5. กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครมีหน่วยงานที่ค่อนข้างจะเกี่ยวข้องกับเด็กมากกว่าหน่วยงานอื่นอยู่ 3 หน่วยงานคือ สำนักงานการศึกษา สำนักงานนวมัย และสำนักสวัสดิการสังคม

สำนักการศึกษา (43: 24) มีโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก ซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่อง ที่เริ่มต้นดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 เป็นต้นมา มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ปกครองในการแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูเด็ก และช่วยเด็กฝึกความพร้อมก่อนเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา (44: 1-8)

สำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร (9: 9-3) จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมอนามัยเด็กวัยก่อนเรียน ในสถานรับเลี้ยงเด็กของสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 โครงการรับเด็กอายุ 2½ - 6 ปี การรับเด็กขึ้นอยู่กับจำนวนเจ้าหน้าที่ของสถานรับเลี้ยงเด็ก

จะเห็นว่าหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดบริการให้แก่เด็กมีอยู่หลายหน่วยงานในแง่ที่ เป็นการสนองนโยบายของรัฐที่ต้องการให้เอกชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้นในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา ในแง่ที่เป็นปัญหา ก่อให้เกิดการขาดเอกภาพและการประสานงานที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาและวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในปี พุทธศักราช 2521 ดังนี้ (45: 15)

1. ศูนย์สำหรับเด็กมีมาตรฐานแตกต่างกันมาก นอกจากนั้นบริการของศูนย์ยังไม่ครอบคลุมถึงเด็กที่ยากจน ทำให้เด็กเหล่านั้นเกิดการเสียเปรียบ เมื่อเข้ามาอยู่ในชั้นประถมศึกษา นอกจากนั้นบริการต่าง ๆ ยังไม่กระจายไปถึงเด็กที่ด้อยโอกาสประเภทอื่นๆ ด้วย
2. รัฐบาลนโยบายในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนกันในรูปของบริการสำหรับเด็กวัยก่อนเรียนในท้องที่เดียวกัน
3. ศูนย์ขาดมาตรฐาน การดำเนินงานในด้านการวางแผนการสอนให้มีคุณภาพ ขาดการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ทำให้บริการที่มีอยู่ไม่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก
4. รัฐบาลนโยบายที่แน่นอนในการฝึกบุคลากร การติดตามดูแลการปฏิบัติงานของศูนย์ยังไม่ดี
5. ท้องถิ่นที่ยากจน ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ ทำให้บุคลากรบางประเภทที่ท้องถิ่นอาศัยค่าตอบแทนจากท้องถิ่น ค่าตอบแทนค่า

6. บิตามารคาชาคความรู้ในการเลี้ยงดูเด็กทำให้เกิดปัญหาทางค่าน โภชนาการและชาคการสร้งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา นอกจากนี้ยังชาคความ เข้าใจในเรื่องเตรียมความพร้อม จึงต้องการให้ศูนย์สอนหนังสือแก่เด็ก

6. กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (46: 1-2)

ได้จัดดำเนินการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีหลักการและวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้มีการเลี้ยงดูเด็กเล็กให้มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ ทั้ง ทางค่านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมอย่างถูกต้อง
2. ให้ บิตามารคาหรือผู้ปกครองเด็กได้มีเวลาไปประกอบอาชีพ หา รายได้เพิ่มขึ้น โดยไม่ต้องเป็นห่วงบุตรหลาน
3. เพื่อแก้ไขปัญหาคาโภชนาการของเด็กในชนบท
4. เพื่อนำวิชาการแขนงใหม่ในการพัฒนาเด็กไปสู่บิตามารคา หรือ ผู้ปกครองเด็ก
5. เพื่อเสริมสร้งความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชนในการพัฒนาเด็ก

7. กองโภชนาการ กรมอนามัย (47: 83 - 85) ได้จัดโครงการศูนย์โภชนา การเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อปลูกฝังและสร้งสรรคเด็กให้เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย เป็นกำลังของประเทศชาติ ทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และในแง่การเมือง เพื่อ เป็นปึกแผ่นของชาติต่อไปในอนาคต
2. เพื่อให้การส่งเสริมสุขภาพอนามัยแก่เด็กวัยก่อนเรียนให้การควบคุม ป้องกันโรค ควบคุมการให้อาหารที่เหมาะสม ตลอดจนในดารารักษาพยาบาลแก่ เด็กที่เริ่มเจ็บป่วยด้วย
3. เพื่อให้เด็กวัยก่อนเรียน ได้รับการดูแล เลี้ยงดูด้วยบริการที่ถูกต้อง ทางค่านโภชนาการ และถูกหลักอนามัย

4. เพื่อฝึกให้เด็กมีนิสัยการกินที่ถูกต้อง
 5. เพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจนที่ไม่อาจเลี้ยงดูลูกได้ ตลอดจนแบ่งเบาภาระพ่อแม่ที่จะออกไปทำงานนอกบ้าน
 6. เพื่อให้การศึกษาแก่แม่ที่มาช่วยงานศูนย์โภชนาการ เกี่ยวกับความรู้ในค่านอาหาร และโภชนาการ การดูแล การปรับปรุง และรักษาความสะอาดของบ้านเรือน
 7. เพื่อฝึกให้เด็กปฏิบัติตนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ตลอดจนให้ความรู้เบื้องต้นเพื่อเป็นการพัฒนา สุขภาพจิต และสมองของเด็ก
8. ศูนย์สุขวิทยาจิต (36: 98-99) เป็นหน่วยงานที่อยู่ในกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข งานนี้เริ่มเปิดเป็นแผนกสุขวิทยาจิต โรงพยาบาลสมเด็จพระยาเมื่อ พ.ศ. 2496 แยกออกเป็นศูนย์สุขวิทยาตั้งอยู่ที่ถนนพระราม 6 ศูนย์สุขวิทยาให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน เน้นที่พ่อแม่ผู้ปกครองเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเด็ก เช่นปัญหาเด็กติดอ่าง บิดสาวระกที่นอน ชุกปลก เวียนไม่ตีเพศศึกษา ฯลฯ
 9. ทบวงมหาวิทยาลัย (43: 235) ส่วนใหญ่จะเปิดชั้นเด็กเล็กขึ้นในโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง จุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าในด้านการเรียน การสอน การวิจัย และเพื่อสนองความต้องการของผู้ปกครองเด็ก ลักษณะการจัดเป็นแนวเดียวกับโรงเรียนทั่ว ๆ ไป ที่มุ่งเตรียมความพร้อมเด็กเล็ก ก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาได้แก่ โครงการสอนเด็กชั้นอนุบาล ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โครงการพัฒนาเด็กวัยก่อนเข้าเรียน ศูนย์ปฏิบัติการสังคมสงเคราะห์คลองจั่น ของคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์โภชนาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 10. สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก (36: 10.) สถาบันนี้ตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2498 ด้ยความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและองค์การสหประชาชาติ มีความมุ่งหมาย 3 ประการ
 1. ทำการวิจัยเปรียบเทียบในเรื่องพัฒนาการของเด็ก

2. ปีกอบรมนักวิจัยของไทยและนักวิจัยต่างประเทศให้สามารถทำการวิจัยให้มีความรู้เข้าใจเรื่องพัฒนาการของเด็ก และสามารถให้คำแนะนำแก่เด็ก
3. เผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อปรับปรุงการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

ลักษณะการให้บริการรับเลี้ยงเด็ก

1. การจัดให้มีบริการด้านสุขภาพอนามัย
บริการด้านนี้ รวมถึงการรักษาพยาบาล การตรวจร่างกายและโภชนาการ ซึ่งนโยบายและขั้นตอนของการให้บริการ จะบริการโดยตรงแก่เด็ก และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานในแต่ละวัน เพื่อทราบถึงความเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็ก การป้องกันจากความเจ็บป่วย การแก้ไขสุขภาพที่ไม่ดีเพื่อที่จะให้การดูแลเอาใจใส่อย่างเร่งด่วนและถูกต้อง
2. การจัดให้มีบริการทางด้านการศึกษา
เป็นการให้บริการในการเตรียมความพร้อมทางด้านต่าง ๆ และการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งได้แก่การเรียนรู้ถึงการกินอยู่หลับนอน การดูแลตัวเอง การเล่นของเล่น และการมีสัมพันธภาพกับคนอื่น
3. การจัดให้มีบริการด้านสังคมสงเคราะห์
เนื่องจากเด็กที่มาอยู่ในศูนย์บริการ มีภูมิหลังแตกต่างกันไป บางคนอาจมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย หรือด้านครอบครัว การให้บริการด้านนี้จะช่วยลด และแก้ปัญหาดัง ๆ ที่บั่นทอนความสุขในชีวิตเด็กให้หมดสิ้นไปในเด็กที่มีปัญหา และช่วยให้เด็กที่ไม่มีปัญหา ได้ใช้ชีวิตอย่างเป็นสุข และเตรียมต่อสู้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากลักษณะการให้บริการดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดบริการสำหรับเด็ก เป็นบริการอย่างหนึ่ง ที่เน้นหนักทั้งด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา และสังคมสงเคราะห์ ฉะนั้นบุคลากรซึ่งมีบทบาทสำคัญ ในอันที่จะช่วยให้บริการ เป็นไป ด้วยดี และบรรลุจุดมุ่งหมายนั้นจำเป็นจะต้องใช้บุคลากรหลายฝ่าย

บุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการให้บริการเด็ก

1. ครูหรือผู้ดูแลเด็ก

ครูหรือผู้ดูแลเด็กในการให้บริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อเด็กเพราะจะต้องมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเด็กอยู่ตลอดเวลา และมีอิทธิพลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างมาก ดังนั้นครูจึงต้องมีบทบาทดังนี้คือ

1.1 บทบาทในการเป็นบิดามารดา ในการดูแลเอาใจใส่และคุ้มครองป้องกันแก่เด็ก จะต้องให้การอบรมแก่ผู้ร่วมงานใหม่ ครูผู้ช่วยและอาสาสมัครผู้ที่เข้ามาช่วยด้านการศึกษาในสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน

1.2 บทบาทในการสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นให้แก่เด็กอย่างเสมอภาคกัน เพราะครูจะเป็นตัวอย่างที่สำคัญของเด็ก ๆ ที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไปในภายหน้า

1.3 บทบาทในการสอนให้เด็กรู้จักใช้ชีวิตโดยเรียนรู้จากประสบการณ์แท้จริงมากกว่าจากหนังสือ สอนให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตัวเอง

1.4 บทบาทในฐานะที่เป็นแบบอย่างของเด็ก เนื่องจากเด็กก่อนวัยเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องมีบุคลิกภาพที่ดี ไม่ว่าจะเป็นกิริยาท่าทาง การแต่งกาย การพูดจา ความมีระเบียบจนถึงความสะอาด

1.5 บทบาทในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและการสร้างสรรค์ให้แก่เด็ก ใ้เด็กรู้จักเล่นและทำกิจกรรมด้วยตนเองอย่างอิสระ

1.6 บทบาทในการส่งเสริมโภชนาการของเด็ก โดยร่วมมือกับผู้ปกครองในการจัดทำอาหารกลางวันและอาหารว่างแก่เด็ก รวมถึงการประเมินสภาพโภชนาการเป็นระยะ ๆ

1.7 บทบาทในการส่งเสริมนิสัยส่วนตัวและสังคมแก่เด็ก โดยฝึกให้เด็กมีกิจวัตรส่วนตัวอย่างมีระเบียบ ให้เด็กรู้จักการรวมกลุ่มและปฏิบัติตามกติกาของกลุ่ม รู้จักช่วยเหลือและรู้จักเอาใจใส่ต่อความรู้สึกของผู้อื่น

2. นักโภชนาการ

การจะพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ หมายถึงการทำให้เด็กเติบโตขึ้น โดยมีร่างกายที่แข็งแรง และมีสมองที่สมบูรณ์ และพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยส่งเสริมหลายอย่าง โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านโภชนาการ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของการเจริญพัฒนาร่างกาย สมอง จิตใจ เมื่อเป็นเช่นนี้การจัดโภชนาการในศูนย์บริการ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ซึ่งมีนักโภชนาการหรือครูและผู้ปกครองเด็กร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็ก โดยยึดหลักดังนี้คือ

1. ส่งเสริมภาวะโภชนาการที่ดี
2. ป้องกันและแก้ไขภาวะทุโภชนาการ
3. แก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากภาวะทุโภชนาการ

หน้าที่ของนักโภชนาการ คือ

1. ส่งเสริมและปรับปรุงภาวะโภชนาการของเด็กให้ดีขึ้น โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลง ทางด้านโครงสร้าง และการเปลี่ยนแปลงของน้ำหนัก
2. ให้เด็กพัฒนานิสัยในการบริโภคที่ถูกต้อง
3. ให้ผู้ปกครองมีความรู้และทัศนคติต่อการบริโภคที่ถูกต้อง

3. นักสังคมสงเคราะห์

เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญ ดังจะเห็นได้จากหน้าที่ ดังนี้คือ

3.1 ช่วยให้มีขีดความสามารถ ผู้ปกครองมีความสามารถในการแก้ไข และเผชิญปัญหาได้ มีความสามารถส่วนใหญ่ที่มาใช้บริการส่วนมากเป็นบิดามารดาที่ต้องทำงาน ซึ่งการออกไปทำงานนั้นมีสาเหตุหลายประการ เช่น สภาวะทางเศรษฐกิจ หรือสภาพครอบครัว เป็นต้น หรืออาจประสบปัญหาที่ตามมาหลังจากการที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เช่น ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูบุตร หรือปัญหาเกี่ยวกับทางด้านจิตใจ คือมีความรู้สึกผิดเมื่อนำบุตรไปฝากไว้ที่สถานรับเลี้ยงเด็ก ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของนักสังคมสงเคราะห์ในอันที่จะทำให้ผู้ปกครองของเด็กได้ใช้ความสามารถที่อยู่ในตัวเขาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหานั้นได้

3.2 ช่วยให้มีขีดความสามารถ ผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับระบบทรัพยากรรูปต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมอันจะเป็นประโยชน์แก่เขา เช่น ถ้าผู้ปกครอง

นำเด็กมาฝากที่สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันแต่เด็กที่นำมานั้นเป็นเด็กที่มีปัญหาทาง
 ด้านสมอง นักสังคมสงเคราะห์จะอธิบายถึงหลักการรับเลี้ยงเด็ก

3.3 ช่วยให้มีการปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล
 ที่รับผิดชอบ นักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้ดำเนินการ และประสานงานของหน่วย
 งาน คือให้มีการทำงานร่วมกันระหว่าง ครูผู้ดูแล แพทย์ พยาบาล นักโภชนาการ
 นักจิตวิทยา และนักคัมภีร์ ผู้ปกครอง โดยให้การทำงานร่วมกันนี้บรรลุสู่เป้าหมาย
 ของบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ในหน้าที่นี้นักสังคมสงเคราะห์จะต้องใช้เทคนิค
 ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากรด้วยกัน (48:
 37)

จึงแม้ว่างานของนักสังคมสงเคราะห์นั้นมุ่งเน้นที่จะให้เด็กและผู้
 ปกครองมีชีวิตครอบครัวที่มั่นคงและสุขสมบูรณแก่นักสังคมสงเคราะห์จะต้องตระหนัก
 ไว้ว่างานสังคมสงเคราะห์ไม่สามารถแก้ไขปัญหทุกอย่างได้ การให้บริการสังคม
 สงเคราะห์เป็นเพียงการให้ความช่วยเหลือแก่นักคัมภีร์ ผู้ปกครองและเด็กให้สามารถ
 ทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ขึ้นเท่านั้น (49: 314)

4. แพทย์และพยาบาล

บทบาทและหน้าที่ของแพทย์และพยาบาลในการให้บริการรับเลี้ยง
 เด็กกลางวัน คือ

- 4.1 กำหนดนโยบายและโครงการเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพอนามัย
 และการใช้ยา
- 4.2 ให้ความรู้กับเด็กเรื่องการรักษาสุขภาพอนามัยเบื้องต้น
- 4.3 ประสานงานกับนักโภชนาการในเรื่องการจัดโครงการเกี่ยว
 กับอาหารให้แก่เด็ก
- 4.4 ตรวจสอบสุขภาพและให้การรักษาพยาบาลแก่เด็ก

5. นักจิตเวช และนักจิตวิทยาเด็ก

เป็นบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการบำบัดรักษา ปัญหาทางความ
 รู้สึกนึกคิด อารมณ์ และสุขภาพจิต ของเด็ก และแนะนำในทางปฏิบัติอื่น ๆ ที่เหมาะสม
 ให้แก่เด็ก

6. บิตามารดาหรือผู้ปกครอง

เป็นผู้ที่มีความสำคัญมาก สำหรับการบริการแก่เด็ก การจัดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ตามโครงการที่เด็กจะต้องเข้าร่วมในขณะที่อยู่ทางบิดา มารดา มีส่วนประกอบที่สำคัญ หรือที่จำเป็นต้องคำนึงถึง คือ

1. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) จะต้องมีอุปกรณ์ที่ปลอดภัย และเหมาะสมสำหรับเด็ก รวมไปถึงการจัดกลุ่มดูแล (Group Care) และสิ่งจัดไว้สำหรับให้บริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันแบบครอบครัว (Family Day Care)
2. เจ้าหน้าที่ที่มีคุณภาพ (Qualified Staff) จะเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม มีความรู้ความชำนาญทางด้านการศึกษาเด็ก การพัฒนาเด็ก การศึกษาสุขภาพและอนามัย งานด้านสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา จิตเวช
3. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง (Participation of Parents) การที่ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมช่วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และมีความต่อเนื่องในการทำงานกับเจ้าหน้าที่ในฐานะอาสาสมัคร และผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความต้องการในการวางแผนนโยบายและการดำเนินโครงการต่าง ๆ
4. การมีแผนการประจำวันและโครงการระยะยาว (A planned Daily and Long - range Program) เป็นสิ่งที่ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าการดูแลเป็นรายบุคคลจะเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน โดยพิจารณาจากอายุ การพัฒนา ความต้องการเฉพาะ สถานการณ์ในครอบครัว ปัญหาและระยะเวลาดูแลเด็ก ป้องกันความปลอดภัยให้กับเด็กเมื่อจากบ้าน และดูแลให้ความปลอดภัยแก่เด็กจากประสบการณ์ที่หนักแล้วและเป็นอันตราย โดยที่การดูแลและการให้การศึกษามาจะช่วยอบรมเด็กให้เกิดความสามารถในการพัฒนา ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

รูปแบบของการจัดบริการรับเลี้ยงเด็ก

การจัดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน โดยทั่วไปนั้นแบ่งออกเป็นหลายรูปแบบ คือ

1. แบ่งตามหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้บริการมี 2 รูปแบบ

1.1 การบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันที่ดำเนินงานโดยรัฐ

จัดขึ้นเพื่อให้บริการสำหรับเด็กที่บิดา มารดาทำงานในเวลากลางวัน การดำเนินงานเป็นหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐซึ่งอาศัยเงินงบประมาณของประเทศ ส่วนหนึ่งจัดสรรเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ การจ้างบุคลากร ค่าวัสดุสิ่งของต่าง ๆ รวมถึงการใช้จ่ายเป็นค่าอาหารประจำวันสำหรับเด็กและสิ่งจำเป็นอื่น ๆ เช่น อุปกรณ์ เครื่องเล่น

1.2 การบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันที่ดำเนินงานโดยเอกชน

เป็นการจัดตั้งสถานเลี้ยงเด็กขึ้นมาโดยเงินทุนของเอกชน แต่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาลโดยการขออนุญาตจัดตั้ง ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายและอยู่ภายใต้คำแนะนำของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเขตที่ตั้ง สุขลักษณะ ความปลอดภัยเกี่ยวกับอัคคีภัย รูปแบบของตัวอาคาร การวางแผนเกี่ยวกับสุขอนามัย และสภาพแวดล้อมที่ทำการ นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างอื่น ๆ ที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ สำหรับประเทศไทยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขออนุญาตจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชนตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 คือ งานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุน กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

2. แบ่งตามลักษณะการให้บริการ มี 2 รูปแบบ

2.1 การบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันเป็นกลุ่ม (Group Day Care Center) เป็นการบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ที่มีก่อสร้างตัวอาคาร และการจัดสุขลักษณะถูกต้องตามแบบมาตรฐานที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบวางเอาไว้ ไม่วาจะเป็นการจัดห้องเรียน ห้องเล่น ห้องนอน ห้องพยาบาล ห้องอาหาร ห้องครัว ตลอดจนถึงห้องน้ำ รับบริการเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน เช่น การสร้างประสบการณ์ทางด้านภาษาโดยการชวนพูดคุย อ่านออกเสียงถูกต้อง เล่นนิทาน อ่านคำกลอน ร้องเพลง เล่นกิจกรรมเช้าจิงหว่า

ดนตรี เล่นละครหุ่น หรือบทบาทสมมุติ เป็นต้น

กิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการเล่นของเล่นภายในสถานรับเลี้ยงเด็ก กลางวันนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะนักการศึกษาเชื่อว่าการสอน เด็กอย่างถูกต้องนั้น ต้องการวางแผนเกี่ยวกับการเล่น ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีการพัฒนา อย่างเหมาะสม เพราะบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันไม่ได้จัดขึ้นเพื่อสอนหนังสือเท่านั้น แต่จะต้องให้โอกาสแก่เด็กแสดงกิจกรรมเพื่อพัฒนาร่างกายด้วย

2.2 การบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันแบบครอบครัว (Family Day Care Center) เป็นการให้บริการเลี้ยงเด็กในช่วงเวลากลางวัน โดย จัดให้เด็กอยู่กับครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง เพื่อให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นไปอย่าง ชุมชนชาติ ดังเช่นแนวความคิดเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยของ Rousseau ที่เห็น ว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กจะต้องเป็นไปอย่างธรรมชาติ เหมาะสมกับเด็กอายุต่ำกว่า 3 - 4 ปี ที่ต้องการความคุ้มครองดูแลเอาใจใส่อย่างมากเยี่ยงพ่อแม่ หรือเพื่อเด็กที่โต กว่านั้น แต่ต้องการการดูแลให้บริการที่ตัวหนึ่ง เพราะสามารถเก็บลูกบรรยากาศ ของครอบครัวให้แก่เด็กและมีขอบเขตของการเลี้ยงดูที่แน่นอน คือปริมาณของเด็ก ไม่มากเกินไปจนดูแลไม่ทั่วถึง เด็กที่อายุต่ำกว่า 2 ขวบ ควรจะอยู่ในสถานรับเลี้ยง เด็กกลางวันแบบครอบครัวมากกว่าแบบกลุ่ม เนื่องจากเด็กในวัยนี้ยังไม่มีความเข้าใจเพียงพอว่า เพราะเหตุใดตนจึงต้องไปมาระหว่างบ้าน 2 แห่ง ซึ่งอาจจะทำให้ เด็กเกิดความไม่มั่นคง บริการรับเลี้ยงเด็กแบบนี้ไม่มีการก่อสร้างอาคารใหม่ แต่ จะคัดแปลงตัวบ้านบางส่วนเพื่อเป็นบริเวณสำหรับเลี้ยงดูเด็ก บริการเลี้ยงเด็กประเภทนี้รับเด็กไว้ได้ระหว่าง 5 - 7 คน

3. แบ่งตามลักษณะการเรียนการสอน มี 3 รูปแบบ (50: 25)

- 3.1 โรงเรียนอนุบาล (Kindergarten)
- 3.2 ชั้นเด็กเล็ก (Infant Class)
- 3.3 สถานรับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์เด็กปฐมวัย (Nursery and day care center)

โรงเรียนอนุบาล เป็นกวดจัดการศึกษาแบบมีระบบรับเด็กอายุ 4-5 ปีเข้าเรียนในชั้นอนุบาล ซึ่งมีหลักสูตร 2 ปีคือ อนุบาล 1-2 การเรียนการสอนได้แก่การฝึกความพร้อมให้แก่เด็ก เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ กล้ามเนื้อและวุฒิภาวะยังไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร โดยเฉพาะกล้ามเนื้อของส่วนมือ ยังไม่พร้อมที่จะควบคุมรับรู้ในสิ่งต่าง ๆ ได้ในตำแหน่งสายตา ก็ยังไม่พร้อมที่จะมองสิ่งของเล็ก ๆ ให้ชัดเจน จึงยังไม่พร้อมที่จะรับรู้ของซึ่งเป็นสิ่งทีละเอียดยกเว้นเช่นการเขียน และการอ่าน โรงเรียนอนุบาลจะไม่มีภารกิจบังคับให้เด็กอ่าน เขียนหนังสือ แต่จะมีกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์ช่วยให้เด็กพัฒนาทัศนคติและนิสัย ด้วยการเล่นตลอดจนการทำงานร่วมกับคนอื่น ตามสภาพของสิ่งแวดล้อมจะเปิดโอกาสให้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความเจริญงอกงาม ทางกาย ทางสมอง ทางสังคมและทางอารมณ์ (36: 2)

ชั้นเด็กเล็ก เป็นชั้นก่อนเกณฑ์ประถมศึกษา 1 ปี มักจะจัดในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อเตรียมพร้อมที่จะเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สถานรับเลี้ยงเด็กและศูนย์เด็กปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหา และแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง โดยการช่วยอบรมดูแลเลี้ยงเด็ก เพราะปัจจุบันนี้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปมากในทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนใหญ่แม่บ้านต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยสถานรับเลี้ยงเด็ก ช่วยแบ่งเบาภาระในเรื่องนี้ (36: 3) ศูนย์เด็กปฐมวัย มีรูปแบบที่ไม่มีการแบ่งชั้นเรียน ที่ตายตัวเหมือนรูปแบบของโรงเรียนอนุบาล ซึ่งมีการแบ่งชั้นเรียนที่แน่นอน (41: 11)

นอกจากรูปแบบการจัดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันจะแบ่งตามลักษณะของหน่วยงานและการให้บริการและการเรียนการสอนแล้ว ยังมีแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการให้บริการใหม่ คือ การรวมเด็กที่มีปกติ และเด็กปกติไว้ด้วยกัน โดยเรียกรูปแบบนี้ว่า "Normalization" ซึ่งมีหลักการที่จะนำมาใช้ในบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันดังนี้

1. เด็กที่มีพัฒนาการช้าควรจะได้อยู่กับเพื่อนเด็กที่ปกติ ไม่ควรแยกเขาไว้ต่างหาก

2. สมาชิกในสังคม เช่นพ่อแม่ของเด็กปกติควรเรียนรู้เกี่ยวกับการเบี่ยงเบนในเด็ก และควรมีเอกภาพในเด็กแต่ละคน

3. เด็กที่ไม่ต้องการหรือถูกประนามว่าแตกต่างจากคนอื่นควรได้รับการช่วยเหลือให้มีการพัฒนาการ โดยให้เขาได้เรียนรู้จากเพื่อนปกติทั่วไป

4. การรวมเด็กปกติและเด็กปกติไว้ด้วยกันในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน จะช่วยลดปัญหาเรื่องปมค้อยของเด็กพิการได้ โดยไม่ต้องส่งเขาเข้าไปไว้ในสถาน ที่ที่จัดไว้โดยเฉพาะ

5. การรวมเด็กปกติและเด็กปกติไว้ด้วยกันถือเป็นการประหยัดเงินงบประมาณ และเวลาในการทำงานได้อีกอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ตามรูปแบบของการจัดบริการรับเลี้ยงเด็กทั้งที่แบ่งตามหน่วยงานซึ่งให้บริการและลักษณะของการให้บริการ และการเรียนการสอน ตลอดจนรูปแบบใหม่ ล้วนแต่เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของพ่อแม่และเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งถึงแม้รูปแบบของการจัดอาจจำแนกออกได้หลายประเภท โดยขึ้นอยู่กับสภาพความเหมาะสมของแต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรม และความต้องการของผู้เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง แต่ในสาระของการให้บริการนั้น อาจกล่าวได้ว่า การให้บริการในรูปแบบต่างก็มีลักษณะร่วมกันของการให้บริการ

ศูนย์วิจัยและพัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนารัฐบาล

รูปแบบการพัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนารัฐบาล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการเสริมสร้าง อบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กให้เจริญเติบโต ทั้งร่างกาย และจิตใจอย่างถูกต้อง
2. เพื่อเป็นการช่วยแก้ปัญหา ทุโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียน
3. เพื่อประสานกำลังท้องถิ่นให้ร่วมกับพัฒนาเด็ก เพื่อความเติบโตของชุมชน

5. เพื่อแก้ปัญหาบ้านเศรษฐกิจ โดยแบ่งเบาภาระของการเลี้ยงดูเด็ก ให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้มีเวลาไปประกอบอาชีพหารายได้เพิ่ม

2. ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ในระยะที่จะเริ่มการจัดตั้ง พัฒนาการหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จะต้องประชาสัมพันธ์ ให้คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล ตลอดจนชาวบ้านในหมู่บ้าน และบริเวณที่จัดตั้ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้เข้าใจแนวทาง วัตถุประสงค์ของโครงการอย่างแจ่มแจ้ง จนสามารถรับเอาโครงการนี้ไว้ในความอุปถัมภ์เพราะเห็นประโยชน์

2. จังหวัดประชุมพัฒนากรอำเภอ เพื่อทำความเข้าใจกับโครงการ วัตถุประสงค์ หลักการดำเนินงาน

3. จังหวัด อำเภอ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล ร่วมกันคัดเลือกสถานที่จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็ก โดยจะต้องให้สถานที่จัดตั้งอยู่จุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน ใกล้สถานีอนามัย สำนักงานยุวกะหรทหรือหน่วยงานสาธารณสุข ของกระทรวงสาธารณสุข หรือจะเป็นหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก็ได้

4. การคัดเลือกผู้ดูแลเด็กเข้ารับการฝึกอบรม ยึดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้คือ

4.1 ต้องมีความรู้ภาษาไทยออก และเขียนได้ก็พอควร

4.2 เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.3 เป็นสตรีโสดหรือไม่ก่ได้ อายุ 18 - 25 ปี แต่ต้องไม่มีภาระ

ในการเลี้ยงบุตรเล็ก ๆ

4.4 มีลักษณะเป็นผู้นำ มีนิสัยสุภาพอ่อนโยน มีความรับผิดชอบ รักเด็ก

4.5 เป็นผู้ที่มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ไม่เป็นโรคติดต่อ

4.6 มีความสมัครใจเข้ารับการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก

5. การคัดเลือกเด็กเข้ารับการเลี้ยงดู ยึดหลักเกณฑ์ดังนี้

5.1 เด็กที่จะเข้ารับการเลี้ยงดูต้องมีภูมิลำเนา ในหมู่บ้านที่ตั้งศูนย์

พัฒนาเด็กเล็ก หรืออยู่ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งเด็กสามารถเดินทางไป-กลับเองได้ โดยมีผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ

5.2 พ่อแม่ผู้ปกครอง สมัครใจให้มารับการเลี้ยงดู

5.3 พ่อแม่ผู้ปกครอง สามารถมาช่วยปฏิบัติภารกิจดูแลบุตรหลานที่ศูนย์บางเป็นครั้งคราว

6. การสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล และราษฎรร่วมกันระดมทรัพยากร วัสดุแรงงาน เพื่อทำการสร้างอาคาร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดสร้างอาคารดังกล่าว จะต้องใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นนั้น ๆ มาทำการก่อสร้างทางราชการจะให้ความช่วยเหลือ เท่าที่จำเป็น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. อาคารสามารถบรรจุเด็กได้ประมาณ 50 คน
2. เป็นอาคารชั้นเดียว มียกพื้นไว้สำหรับเป็นที่นอนเด็กมีห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องครัว ห้องเก็บของ ตามแปลนของกรมพัฒนาชุมชน
3. บริเวณสนามภายนอก กว้างขวางพอสมควร และมีที่สำหรับเด็กเล่น
4. มีอุปกรณ์ เครื่องเล่นสำหรับเด็กพอสมควร

3. องค์กรที่รับผิดชอบ

สำนักงานพัฒนาชุมชน เขต จังหวัด อำเภอก คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็ก คณะกรรมการสภาตำบล เป็นผู้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกสถานที่จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คัดเลือก บุคคลเด็ก ช่วยเหลือสนับสนุน และหาทางแก้ไขปรับปรุงศูนย์ให้อยู่ในสภาพดี ตลอดเวลา และเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และราษฎรทั่วไป

4. ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

การดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน ได้รับความร่วมมือจาก กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ในการฝึกอบรมบุคลากรเด็กก่อนประจำการ

รวมทั้งวิทยากร จากหน่วยงานอื่น ๆ มาร่วมในการจัดทำคู่มือ เกมพัฒนาเด็ก เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานพัฒนาเด็ก ตามวิทยาการแผนใหม่ และเป็นรูปแบบ ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั่วประเทศ

5. ความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชน

5.1 ผู้ปกครอง จะต้องจ่ายเงินค่าอาหารกลางวันให้ศูนย์ฯ ตามฐานะของแต่ละครอบครัว หรือนำอาหารกลางวันมาเองก็ได้ ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ที่ผู้ดูแล เด็กแนะนำให้

5.2 ผู้ปกครองจะต้องร่วมกันจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้ดูแลเด็ก ตามขีดความสามารถของแต่ละครอบครัว โดยคณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็ก หรือคณะกรรมการ สภาตำบล จะประชุมกำหนดขึ้น

5.3 ผู้ปกครอง จะต้องมีเวรผลัดเปลี่ยนกันมาช่วยเลี้ยงดูเด็กตามแต่โอกาส จะอำนวย แต่ควรจะเข้ามาผลัดเปลี่ยนกันวันละ 1-2 ชั่วโมง เป็นอย่างน้อย

5.4 เด็กที่อยู่ในความดูแลของศูนย์พัฒนาเด็กจะต้องได้รับการตรวจสุขภาพ ตามระยะเวลาที่ใดกำหนดไว้

6. การนำโครงการอื่นมาสัมพันธ์

โครงการพัฒนากลุ่มอาชีพ โครงการฝึกอบรมกลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเยาวชนสตรี และผู้ปกครองให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่นปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อใช้เป็นอาหารเสริมสำหรับเด็ก รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ

7. งบประมาณในการดำเนินงาน

7.1 ค่าตอบแทนพี่เลี้ยงเด็ก คนละ 325/เดือน

7.2 ค่าใช้จ่าย (สำหรับการดำเนินงาน 1 โครงการ)

7.2.1 โครงการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กกองประจำการ 50 คน ระยะเวลา

เวลา 45 วัน

-ค่าใช้สอยรุ่นละ 135,250 บาท
 -ค่าวัสดุรุ่นละ 11,500 บาท
 -ค่าตอบแทนวิทยากรรุ่นละ 6,000 บาท
 รวมอบรม 1 รุ่น เป็นเงิน 152,750 บาท

7.2.1 โครงการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก ระหว่างประจำการ จำนวน 50 คน ระยะเวลา 20 วัน

-ค่าใช้สอยรุ่นละ 69,500 บาท
 -ค่าวัสดุ รุ่นละ 11,000 บาท
 -ค่าตอบแทนรุ่นละ 4,800 บาท
 รวมอบรม 1 รุ่น เป็นเงิน 85,300 บาท

7.2.3 อาคาร เป็นอาคารชั้นเดียว มียกพื้นไว้สำหรับ เป็นที่นอนของเด็ก สามารถบรรจุเด็กได้ 50 คน กรมพัฒนาชุมชน เน้นที่จะพัฒนาเด็กอายุ 3-6 ปี โดยการจัดอบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนเด็กอายุ 0-6 เดือน และ 6 เดือนถึง 2 ปี จะดำเนินการในรูปแบบการฝึกอบรม แม่บ้านคานอาหาร โภชนาการ ให้ความรู้ความเข้าใจในวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง รวมทั้งการให้อาหารที่ถูกต้องแก่เด็กในวัยนี้ เพราะเด็กในชนบทส่วนใหญ่ ยังได้รับการเอาใจใส่เลี้ยงดูไม่ถูกต้องเท่าที่ควร จึงทำให้เด็กในชนบท ขาดความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม (51 : 1-6)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

รูปแบบศูนย์โภชนาการของกรมอนามัย (อายุ 2 - 5 ปี)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้อาหารเสริมแก่เด็กวัยก่อนเรียน ให้ได้รับโปรตีนและแคลอรี เพียงพอกับความต้องการของวัยอย่างสม่ำเสมอ
2. เพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจน ไม่อาจเลี้ยงดูลูกให้สมบูรณ์ได้
3. เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระแก่แม่ที่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน

4. เพื่อฝึกให้เด็กมีระเบียบวินัย และรู้จักปฏิบัติคนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
5. เพื่อแนะนำให้แม่ที่มาช่วยงานในศูนย์โภชนาการ เด็กให้รู้จักการปรุงอาหาร และเลี้ยงดูเด็กได้ถูกต้อง
6. เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ผู้สนใจจะจัดทำบริการเลี้ยงดูเด็ก (52 : 1 - 4)

วิธีดำเนินการ

1. การเลือกสถานที่
ที่ตั้งของศูนย์ฯ ควรเลือกท้องถิ่นที่มีปัญหาทางโภชนาการมากมาก่อน อยู่ใกล้บริเวณสถานีอนามัย อาจเป็นโรงเรียนหรือบ้านของผู้ที่มีความสนใจในโครงการนี้ หรือสถานที่ที่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นชอบ ซึ่งควรจะอยู่ในศูนย์กลางของหมู่บ้าน สะดวกในการติดต่อไปมาของชาวบ้าน
2. การอบรมเจ้าหน้าที่
มีการอบรมเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจในโครงการ และวิธีการดำเนินงานอย่างแท้จริง โดยเฉพาะตัวเจ้าหน้าที่ ประจำศูนย์โภชนาการ และเจ้าหน้าที่ที่เทศาภิบาลจะได้รับการอบรมด้านโภชนาการ และการอนุบาลเด็กอย่างน้อย 2 สัปดาห์ และจัดให้มีการฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียนอนุบาล และศูนย์โภชนาการเด็ก
3. การทำความเข้าใจกับชาวบ้าน
เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแนะนำชี้แจงให้ชาวบ้านในท้องถิ่น ที่ทำการตั้งศูนย์โภชนาการเด็ก เข้าใจถึงจุดประสงค์และประโยชน์ของการดำเนินงานอย่างแท้จริง
4. ตัวอาคาร
ปกติจะเป็นแบบแปลนที่ทางกรมอนามัยได้ออกแบบให้ในราคาประหยัด และ จุดเด็กประมาณ 50 - 60 คน มีห้องนั่งเรียน ห้องครัว ห้องส้วม และที่สำหรับเด็กนอนกลางวัน
นอกจากอาคารที่กองโภชนาการได้ออกแบบให้แล้ว ยังดัดแปลงโรงเรียนอื่น ๆ ให้ใช้เป็นสถานดูแลเลี้ยงดูเด็กได้ แต่ต้องถูกสุขลักษณะ

5. บริการสำหรับเด็กที่อยู่ในศูนย์โภชนาการ

1. ด้านสุขภาพและอนามัย เด็ก ๆ ที่ศูนย์จะได้รับการดูแลเกี่ยวกับการเจ็บป่วย มีการให้ภูมิคุ้มกัน ตรวจร่างกายและสุขภาพทั่วไป
2. ด้านอาหารและโภชนาการ เด็กจะได้รับการเลี้ยงอาหารกลางวันหนึ่งมื้อ และอาหารว่างเช้าหรือบ่าย
3. ด้านการศึกษา และสุขนิสัย ให้เรียนรู้การรู้จักมารยาท สังคม รู้จักระเบียบวินัย การนอนหลับพักผ่อน การออกกำลังกาย การช่วยตัวเอง ในการแต่งกาย มารยาทในการรับประทานอาหาร เรียนรู้พยัญชนะไทยและตัวเลขอย่างง่าย ๆ
4. ติดต่อเข้าถึงพ่อแม่ของเด็ก จุดประสงค์เพื่อนำอบรมให้แม่ได้เรียนรู้ถึงวิธีการปรุงอาหารที่ถูกต้องโภชนาการ และเลี้ยงดูบุตรที่ถูกต้อง จึงมีการกำหนดให้แม่มาช่วยงานงานในศูนย์ เป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ

6. กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน

1. เด็กก่อนวัยเรียน อายุ 2-5 ปี ไม่จำกัดเพศ
2. เลือกเด็กที่มีปัญหาทางโภชนาการก่อน โดยได้จากการตรวจร่างกาย ซึ่งน้ำหนัก วัคซีนสูง อาการโรคขาดสารอาหาร แล้วจึงเลือกจากครอบครัวยากจน

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน

เจ้าหน้าที่บริหาร

ระดับจังหวัด ได้แก่ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เป็นผู้รับผิดชอบในการวางแผนควบคุมงาน และประเมินผล
ระดับอำเภอ ได้แก่ กำนันอำเภอ เป็นผู้วางแผนงานระดับอำเภอ เสนอความเห็นชอบจากระดับจังหวัด และควบคุมงาน ตลอดจนติดตามประสานงาน

เจ้าหน้าที่ในเขต

มีเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางออกไปปฏิบัติงานตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อรวบรวมปัญหา อุปสรรค และแนะนำแก้ปัญหา
ระดับจังหวัด ได้แก่ โภชนาการ ประจำจังหวัด และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด พนักงานอนามัย พยาบาล อนามัย

ระดับอำเภอ ได้แก่นามัยอำเภอ และพยาบาลอนามัย

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

ได้แก่คหกรรม พักงานอนามัย และพี่เลี้ยงประจำศูนย์ พี่เลี้ยง ทำหน้าที่
ปรุงอาหาร และทำบัญชีรายชื่อเด็ก ดูแลความสะอาดของศูนย์ รับผิดชอบงานที่คห
กรรมมอบหมายให้

แม่บ้าน เป็นผู้มีหน้าที่ช่วยพี่เลี้ยงดูแลเด็ก ช่วยประกอบอาหาร และดูแล
ความสะอาดของศูนย์ และช่วยกิจกรรมอื่น ๆ

ค่าใช้จ่าย

ค่าก่อสร้างศูนย์ฯ แห่งละ	12,000 บาท
ค่าติดตั้งประปาสมทบ	7,000 บาท
ค่าตอบแทนพี่เลี้ยงเด็กคนละ	360 บาท/เดือน
ค่าของเล่นในร่ม ชุดละ	300 บาท/แห่ง
ค่าของเล่นกลางแจ้ง ชุดละ	1,200 บาท/แห่ง
ค่าเครื่องครัว	1,000 บาท/แห่ง
อุปกรณ์การสอน (หนังสือและรูปภาพ)	100 บาท
การอบรมพี่เลี้ยง (ถ้าหลวงกองมิ่งงบประมาณให้)	

งานเลี้ยงเด็กกลางวันสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร

สำนักอนามัยได้เริ่มโครงการสร้างสถานเลี้ยงเด็กกลางวันขึ้นในบริเวณ
ศูนย์บริการสาธารณสุข 6 สโมสรวัดชนธรรมหญิง เมื่อปี พ.ศ. 2504 และได้ขยาย
บริการตามกำลังงบประมาณที่ได้รับซึ่งขณะนี้มีทั้งหมด 14 แห่ง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ

1. เพื่อส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียน มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ทั้งทาง
ร่างกายและจิตใจ
2. เพื่อให้เป็นรูปแบบสถานเลี้ยงเด็กกลางวันที่ได้มาตรฐาน
3. เพื่อเป็นที่เลี้ยงให้แก่สถานเลี้ยงเด็กเอกชน ในการที่จะช่วยเหลือให้
คำแนะนำเกี่ยวกับการบริการ และวิชาการ เพื่อให้สถานเลี้ยงเด็กเอกชนดำเนินการ
ถูกต้องตามหลักวิชาการ

4. เพื่อช่วยเหลือเด็กก่อนวัยเรียนที่มีปัญหาทางโภชนาการ และปัญหาทาง
จิตใจ

5. เพื่อช่วยเหลือครอบครัวผู้ที่มีรายได้น้อย และท้องหึ่งเด็กไว้ความสำคัญ

6. เพื่อช่วยเหลือเด็กก่อนวัยเรียนที่มีปัญหาทางโภชนาการ และปัญหาทาง
ด้านจิตใจ

7. เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความคิดที่จะเปิดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน

บริการของสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน มีดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัย เด็กในสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน จะได้รับการดูแลเรื่อง
สุขภาพ การตรวจร่างกาย และสุขภาพทั่วไป การดูแลเกี่ยวกับการเจ็บป่วย การให้ภูมิ
คุ้มกันโรค

2. ด้านโภชนาการ เด็กจะได้รับอาหารที่ถูกต้อง และเหมาะสมตามหลัก
โภชนาการ และฝึกนิสัย การรับประทานอาหาร

3. การพัฒนาทางด้านจิตใจ สติปัญญา และสังคม เด็กจะได้เรียนรู้ในการที่จะ
ปฏิบัติตัว เข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อม และจะได้รับการฝึกฝนในการพัฒนาทางด้านจิตใจ และ
สติปัญญา เพื่อให้เด็กได้พัฒนาตนเองอย่างถูกต้องและมีคุณภาพ

4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและเด็ก ที่เลี้ยงในสถานเลี้ยงเด็กจะเป็น
ตัวประสานระหว่างบิดามารดา และเด็กในรายที่มีปัญหา และสามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้อง
และช่วยชี้แนะเกี่ยวกับเรื่องเลี้ยงดูเด็กด้วย

หลักเกณฑ์การรับเด็ก

1. รับเด็กอายุระหว่าง $2\frac{1}{2}$ - 6 ปี ที่ขาดอาหาร

2. รับเด็กอายุระหว่าง $2\frac{1}{2}$ - 6 ปี จากครอบครัวที่ยากจน

3. ผู้ปกครองจะต้องเสียค่าบำรุง คนละ 3 บาทต่อวัน

4. ผู้ปกครองจะต้องมาส่งเด็ก เวลา 8.30 น. และรับกลับเวลา 16.00 น.

ขั้นตอนในการรับเด็ก

1. เด็กจะต้องผ่านการวิเคราะห์ จากพยาบาลของสถานเลี้ยงเด็กกลางวัน และนักสังคมสงเคราะห์

2. จะต้องได้รับอนุมัติจากแพทย์ หัวหน้าศูนย์ฯ

จำนวนเด็กที่รับขึ้นอยู่กับพื้นที่ของสถานเลี้ยงเด็ก และตัวอาคารแต่ละแห่ง
ใช้ผู้ดูแลเด็ก 1 คน ต่อ เด็ก 15 คน (53 : 1 - 4)

โครงการสอนเด็กเล็กในชุมชนแออัด

โดย สำนักงานการศึกษา (กองโรงเรียน) พ.ศ.2527

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. ให้โอกาสเด็กได้เข้าเรียนเพื่อเตรียมความพร้อม มีทั้งความรู้ ประสบการณ์ และทักษะขั้นพื้นฐานก่อนเข้าเรียนในโรงเรียนภาคบังคับ
2. ช่วยลดภาระของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย มีปัญหาทางเศรษฐกิจในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (54 : 6 - 10)

เป้าหมาย

1. คำนวณปริมาณรับเด็กที่มีอายุ 5 ปีบริบูรณ์ หรือต่ำกว่าเกณฑ์ 2 ปี เข้าเรียนในชั้นเด็กเล็กซึ่งจัดเป็นพิเศษในโรงเรียนสงเคราะห์เคลื่อนที่ และจัดขึ้นเฉพาะสำหรับชุมชนที่ไม่มีโรงเรียนสงเคราะห์เคลื่อนที่

ในปี 2527 มีโครงการดังนี้

ปีงบประมาณ	จำนวน			หมายเหตุ
	ชุมชน	ห้องเรียน	นักเรียน	
2527	5	15	375	

2. คำนวณภาพ เด็กจะเกิดความพร้อมในการที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนภาคบังคับต่อไป

ลักษณะของโครงการ

เป็นโครงการ เสริมการศึกษา ซึ่งจัดขึ้นใหม่เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนเข้าเรียนในโรงเรียนภาคบังคับ

วิธีดำเนินการ

1. สำนักการศึกษา ร่วมกับงานการศึกษา นอกโรงเรียน ดำเนินการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชนแออัด ในเรื่องการศึกษาเด็กเล็ก
2. กิ่งกรมการพิจารณาจัดลำดับความจำเป็นรับความรู้ของปัญหาและความต้องการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของชุมชนที่จะเปิดดำเนินการ และกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกเด็กเข้าเรียน และระเบียบปฏิบัติอื่น ๆ ที่จำเป็น
3. ประสานงานกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับหลักสูตรการสอน วิธีดำเนินการขอรับการสนับสนุนทางด้านวิชาการ และด้านอื่นที่มิบริการให้
4. กิ่งงบประมาณสำหรับเป็นค่าอาหารเสริมส่วนหนึ่ง ประสานงานกับองค์การกุศลสนับสนุนอาหารกลางวัน และเก็บจากผู้ปกครองเด็กตามระเบียบที่กำหนด
5. กิ่งงบประมาณสนับสนุนเป็นค่าวัสดุการเรียน การสอน
6. ดำเนินการประกาศรับสมัคร และคัดเลือกเด็กเข้าเรียน
7. จัดครูอาสาสมัคร สรรหาครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ดูแลเลี้ยงดูเด็กและช่วยสอน
8. จัดหาภารโรงปฏิบัติหน้าที่ดูแลสถานที่และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน
9. ขอความร่วมมือกับองค์การเอกชน มูลนิธิ องค์การกุศลต่าง ๆ ในการสนับสนุนสำหรับเป็นค่าจ้างครูทำการสอน
10. จัดประชุมชักชวนความเข้าใจแก่ครู หรืออาสาสมัครที่ทำการสอนให้เข้าใจนโยบายหลักสูตร และการปรับตัวให้เข้ากับชุมชน
11. ดำเนินการทำความเข้าใจกับสำนักงานงบประมาณในการขอเงินอุดหนุนจากรัฐบาล โดยฝ่ายสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ
12. ประสานงานการปฏิบัติงานกับสำนักสวัสดิการสังคม และสำนักอนามัย

งบประมาณ

ใช้งบประมาณของกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2527

ลำดับ	รายการ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
		หน่วย : ล้าน	
1	หมวดค่าตอบแทน	0.004	ค่าใช้จ่ายด้านอาหารกลางวัน นักเรียนให้เก็บจากตู้ปกครอง ในอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบ
2	หมวดค่าวัสดุ	0.270	
3	หมวดค่าใช้สอย	0.990	
4	หมวดเงินเคียน และค่าจ้าง	0.243	
5	หมวดครุภัณฑ์	0.422	
	รวม	1.920	

ปัญหาและอุปสรรค

1. ถ้าไม่ได้รับงบประมาณ
2. ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เด็กที่เข้าเรียนในชั้นเด็กเล็กมีความพร้อมที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนภาคบังคับ

ต่อไป

2. สามารถลดภาระของตู้ปกครองในชุมชนแออัดทั้งด้านการอบรมเลี้ยงดูและด้านเศรษฐกิจ

3. เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกหลักวิชาการ

4. สามารถใช้ทรัพยากรด้านบุคลากรและสถานที่ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

9. การศึกษาค้นคว้าและการประเมินผล

1. ประมวลและวิเคราะห์จากรายงานผลการดำเนินงาน
2. ตรวจสอบ สังเกต สัมภาษณ์ และศึกษาวิเคราะห์ผลการสอน

รายละเอียดประกอบงบประมาณ

หมวดค่าตอบแทน

- ค่าอาหารทำการนอกเวลาในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น 4,000 บาท

หมวดค่าวัสดุ

- วัสดุประกอบการเรียนการสอน เช่น สมุดภาพ, หนังสือภาพ, คินน่านัน 75,000 บาท
- วัสดุสำนักงาน เช่น ขงชากิ, ซอลค์, กระดาษคำ ฯลฯ 10,000 บาท
- วัสดุงานบ้านและงานครัว เช่น ที่นอน, หมอน, ถ้วยชาม ฯลฯ 120,000 บาท
- วัสดุเวชภัณฑ์ 7,500 บาท
- วัสดุประเภท เครื่องแต่งกายนักเรียน 35,000 บาท
- ภูเขา 2,500 บาท

รวม 272,500 บาท

หมวดค่าใช้สอย

- ค่าจ้างเหมาทำอาหารกลางวันเด็กหัดละ 3 บาท
ปีละ 220 มื้อ 247,500 บาท
- ค่าเช่าบ้าน 360,000 บาท
- ค่าพาหนะ 6,000 บาท

รวม 613,500 บาท

หมวดเงินเดือนและค่าจ้าง

- เงินเดือนครูผู้บริหารโรงเรียนระดับ 3 จำนวน 5 คน 165,900 บาท

ค่าจ้างชั่วคราว

- ครูปฏิบัติการสอน วุฒิ ป.กศ.สูง จำนวน 10 คน 264,600 บาท
- ค่าจ้างประจำ 5 คน 75,300 บาท

รวม 505,800 บาท

หมายเหตุ โอนเงินหมวดค่าใช้สอยมาใช้ในหมวดเงินเดือนและค่าจ้าง เป็นเงิน 271,800 บาท

หมวดค่าครุภัณฑ์

- โต๊ะเก้าอี้สำหรับเจ้าหน้าที่โรงเรียนละ 3 ชุด 25,500 บาท
- โต๊ะเก้าอี้นักเรียนชนิดนั่งเดี่ยว 375 ชุด 131,250 บาท
- ตู้เก็บเอกสารชนิด 2 ประตู โรงเรียนละ 2 ตู้ บาท
- ตู้เก็บของใช้เครื่องเล่นเด็ก 5 ตู้ 6,000 บาท
- ตู้เก็บเครื่องนอน 5 ตู้ 6,000 บาท
- กระดานดำ 15 แบน 7,500 บาท
- ชั้นวางหนังสือ 5 ชั้น 4,000 บาท
- วิทยุ เทป 5 เครื่อง 12,500 บาท
- เครื่องพิมพ์ดีด 5 เครื่อง 45,000 บาท
- เครื่องเล่นกลางแจ้ง เช่น ซิงช้า, ไมล์, ม้าหมุน 100,000 บาท
- พัดลมแบบตั้งพื้นโรงเรียนละ 2 เครื่อง 5 โรงเรียน 20,000 บาท
- เครื่องทำนมถั่วเหลือง 20,000 บาท
- กล้องถ่ายภาพพร้อมแฟลช 1 เครื่อง 4,500 บาท

รวม 402,250 บาท

รวมทั้งสิ้น 1,798,050 บาท

โครงการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันในชุมชนแออัด
ของสำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อให้เด็กได้มีการเจริญเติบโตตามวัย และได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา
2. เพื่อจัดปัญหาในเรื่องเด็กขาดคนดูแล ในขณะที่พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน
3. เพื่อสร้างเสริมสภาพความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ครอบครัว ช่วยเหลือพ่อแม่ให้ดำเนินบทบาทของตนได้อย่างมั่นคงและสมบูรณ์ รวมทั้งลดปัญหาความตึงเครียดภายในบ้าน
4. เพื่อช่วยให้สภาพการเลี้ยงดูเด็กที่ไม่สม่ำเสมอและเด็กที่ปราศจากการเอาใจใส่ดูแลหมดไป

เป้าหมายของโครงการ

เด็กในชุมชนแออัดอายุระหว่าง 2 - 5 ปี ในปี 2527 จำนวน 140 คน และปี 2525 - 2529 เพิ่มขึ้นอีกปีละ 210 คน ตามลำดับ (รวมทั้งสิ้น 560 คน) ได้เข้าอยู่ในศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน โดยจัดให้มีการรักษาและป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้มีสุขภาพสมบูรณ์และสุขนิสัยที่ดี ส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมให้ถูกต้อง ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กก่อนวัยเรียนตั้งแต่ปี 2524 - 2529

ลักษณะของโครงการ

เป็นโครงการใหม่ประเภทบริการชุมชน ความสำเร็จของโครงการจะต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและโครงการนี้เป็นโครงการหนึ่ง ของแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2525 - 2529)

แนวทางในการดำเนินงาน

1. กองสังคมสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ดำเนินการโดยประสานงานกับ

สำนักอนามัย สำนักการศึกษา องค์การรัฐ องค์การเอกชน และอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดตั้ง ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน

2. สถานที่ดำเนินการในบริเวณชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 แห่ง เริ่มตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นไป โดยเริ่มปี 2527 จำนวน 2 แห่ง ปี 2528 และปี 2529 ปีละ 3 แห่ง

3. ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน

- ดำเนินการสำรวจชุมชนแออัด เพื่อทราบข้อมูลและปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน
- วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาเพื่อหาข้อเท็จจริง
- สำรวจหาสถานที่และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน โดยให้มีพื้นที่ใช้สอย (ประมาณ) 150 ตารางเมตร ทั่วอาคาร 2 ชั้น ประกอบด้วย ห้องธุรการ ห้องเด็กป่วย ห้องครัว ที่อานน้ำเด็ก ห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องรับประทานอาหาร ห้องนั่งเล่นพักผ่อน ห้องนอนเด็ก ห้องพัฒนาการ สนามเด็กเล่น (ขอความที่ซัดเส้นใต้ อาจใช้ห้องเดียวกันดัดแปลงเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้)
- จัดหาบุคลากรประจำศูนย์ บุคลากร ได้แก่ หัวหน้าศูนย์ (เจ้าหน้าที่บริหารศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน) ครูพี่เลี้ยง (คนเลี้ยงเด็ก) หรืออาสาสมัคร ภารโรง และคนครัว
- พิจารณาและส่งเสริมการรับเด็กอายุ 2 - 5 ปี เข้าในศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน แห่งละไม่ต่ำกว่า 70 คนต่อปี (ผู้ปกครองเด็กต้องเสียค่าบริการวันละ 5 บาทต่อหัวต่อวันเป็นอย่างต่ำ)
- ขอความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานของเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้การบริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการศึกษา และงบประมาณส่วน บริการด้านสังคมสงเคราะห์ กองสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ดำเนินการและประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- ทิศคามชลและสรุปผลงาน
- ประเมินผล

อัตรากำดั่งที่ปฏิบัติงานในโครงการ (พ.ศ. 2527 - 2529)

1. เจ้าหน้าที่บริหารศูนย์วิจัยเลี้ยงเด็กกลางวัน วุฒิ ปวส. (หัวหน้าศูนย์ฯ อัตรารเงินเดือน 2,485 บาท) จำนวน 2 - 3 คน ต่อปี (ศูนย์ละ 1 คน) รวม 3 ปี จำนวน 8 คน
2. ครูพี่เลี้ยง (คนเลี้ยงเด็ก) วุฒิ ม.ศ. 3 อัตรารเงินเดือน 1,255 บาท หรืออาสาสมัครจากชุมชน ค่าตอบแทนวันละ 40 บาท ก่อวันเฉพาะวันทำงานในปี 2527 จำนวน 6 คน (ศูนย์ละ 3 คน) ในปี 2528 และปี 2529 ปีละ 9 คน รวม 3 ปี จำนวน 24 คน
3. การโรง วุฒಿಯ่างทำ ป. 4 อัตรารเงินเดือน 1,255 บาท ในปี 2527 จำนวน 2 คน (ศูนย์ละ 1 คน) ในปี 2528 และปี 2529 ปีละ 30 คน รวม 3 ปี จำนวน 8 คน
4. คนครัว วุฒิ ป. 4 อัตรารเงินเดือน 1,255 บาท ในปี 2527 จำนวน 2 คน ต่อปี (ศูนย์ละ 1 คน ในปี 2528 และปี 2529 ปีละ 3 คน รวม 3 ปี จำนวน 8 คน

ค่าใช้จ่ายของโครงการ

1. จากงบประมาณของกรุงเทพมหานคร
2. ขอความสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและเอกชน

งบประมาณ	2525	2526	2527	2528	2529	รวม
1. หมวดค่าใช้สอย	-	-	300,000	500,000	650,000	1,450,000
2. หมวดค่าวัสดุ	-	-	1,004,400	2,156,000	3,317,600	6,478,000
3. หมวดครุภัณฑ์	-	-	85,900	96,550	98,350	280,800
4. หมวดเงินเดือน และค่าจ้าง	-	-	192,540	849,720	1,115,670	2,157,930
5. หมวดค่าตอบแทน	-	-	63,360	158,400	253,440	475,200
รวม			1,646,200	3,760,670	5,435,060	10,841,930

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 10,841,930 บาท

ปัญหาและอุปสรรค

1. สถานที่ที่จะดำเนินการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน อาจหาได้ยาก
2. พ่อแม่ของเด็กอาจปล่อยปละละเลยต่อเด็ก ไม่มารับหรือมาส่งเด็กตามเวลา

นัยหมาย

3. ด้านเทคนิคและการบริหารโครงการหากโครงการไม่ได้รับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่เพียงพอ หรือเจ้าหน้าที่หย่อนสมรรถนะทางด้านการปฏิบัติงาน ก็ย่อมเป็นเหตุให้การพัฒนาเด็กไม่เป็นไปตามเป้าหมาย
4. ความร่วมมือกับนิคมของประชาชนในชุมชนแออัด โดยเฉพาะกลุ่มสตรีและเยาวชน อาจไม่สนใจที่จะมารับการฝึกอบรมเป็นครูพี่เลี้ยงเด็ก ตามโครงการโดยอาจถือว่าเรื่องนี้ไม่ใช่ภาระหน้าที่ของคนที่จะต้องมาร่วมรับผิดชอบกับรัฐด้วย

ผลประโยชน์ของโครงการ

1. ทำให้เด็กมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ ได้รับอาหารถูกต้องตามหลักโภชนาการ
2. เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็ก โดยแม่ของเด็กจะออกไปทำงานนอกบ้านได้อย่างสบายใจ และไม่ต้องเป็นห่วงกังวลในทิวบุตร
3. ทำให้เด็กมีพัฒนาการในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม บุคลิกภาพ เป็นการเตรียมเด็กก่อนเข้าสู่วัยเรียน
4. ทำให้เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าซึ่งจะเป็นพลังของชาติได้ในอนาคต

การติดตามและประเมินผล

1. เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของโครงการเป็นผู้ติดตามและประเมินผลร่วมกับเจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง
2. ประเมินผลทุก 6 เดือน หรือตามความเหมาะสม รวมทั้งประเมินผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และเด็กที่ได้รับการช่วยเหลือหรือแก้ไขตามโครงการ

รายละเอียดและงบประมาณปี 2527 - 2529

งานโครงการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันในชุมชนแออัด

หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าวัสดุ หมวดค่าครุภัณฑ์ หมวดเงินเดือนและค่าจ้างและหมวดค่าตอบแทน

ลำดับที่	รายการ	งบประมาณ			หมายเหตุ
		2527	2528	2529	
1.	หมวดค่าใช้สอย	300,000	500,000	650,000	
	1. ค่าใช้จ่ายและจ้างเหมาในการจัดสร้างทิวอาคารศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน 2 ชั้น (ประกอบด้วยห้องธุรการ, ห้องเด็กป่วย ห้องครัว ที่อานน้ำเด็ก ห้องน้ำ ส้วม ห้องรับประทานอาหาร ห้องนั่งเล่น พักผ่อน ห้องนอนเด็ก ห้องพัฒนาการ สนามเด็กเล่น) รวมทั้งค่าเช่าที่, บ้านหรืออาคารเพื่อจัดทำเป็นศูนย์	150,000	250,000	300,000	
	2. ค่าจ้างเหมา ในการทำอุปกรณ์และซ่อมแซมค่าจ้างเหมาในการจัดทำบริการต่าง ๆ	150,000	250,000	350,000	
2.	หมวดค่าวัสดุ	1,004,400	2,156,000	3,317,600	
	1. ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการจัดสร้างทิวอาคารศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน 2 ชั้น (ประกอบด้วยห้องธุรการ ห้องเด็กป่วย ห้องครัว ที่อานน้ำเด็ก ห้องน้ำ ส้วม ห้องรับประทานอาหาร ห้องนั่งเล่น พักผ่อน ห้องนอนเด็ก ห้องพัฒนาการ สนามเด็กเล่น)	300,000	400,000	500,000	

รายละเอียดและงบประมาณปี 2527 - 2529

งานโครงการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันในชุมชนแออัด
 หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าวัสดุ หมวดค่าครุภัณฑ์ หมวดเงินเดือนและค่าจ้างและหมวดค่าตอบแทน

ลำดับที่	รายการ	งบประมาณ			หมายเหตุ
		2527	2528	2529	
	2. ค่าอาหารกลางวันเด็ก คนละ 15 บาท/วัน (ค่านม ผลไม้ ข้าว ฯลฯ)	554,400	1,386,000	2,217,600	ผูกครองเด็ก ของรวมออกสมทบ เพิ่มเติมอีก
	3. ค่าวัสดุอุปกรณ์เครื่อง ใช้ต่าง ๆ	100,000	250,000	400,000	33.3 % (ทุกปี)
	4. ค่าวัสดุ อุปกรณ์ การ สอนการเรียน	50,000	120,000	200,000	
3.	หมวดค่าครุภัณฑ์	85,900	96,550	98,350	
	1. โต๊ะม้านั่งครูและ นักเรียนจำนวน 30 ชุด	38,000	40,200	42,000	
	2. เก้าอนั่งเรียน (สำหรับ เด็ก) 80 ตัว	32,000	35,000	35,000	
	3. ตู้เหล็กเก็บเอกสาร ชนิด 2 บาน 2-3 ตู้	900	1,350	1,350	
	4. กระดานชนิดขาตั้ง 2-3 ชุด	15,000	20,000	20,000	
4.	หมวดเงินเดือนและค่าจ้าง	192,540	849,720	1,115,670	
	1. เจ้าหน้าที่บริหารศูนย์ รับเลี้ยงเด็กกลางวัน (หัวหน้า ศูนย์ วุฒิ ปวส.)	64,440	164,460	354,270	
	2. ครูพี่เลี้ยง (พี่เลี้ยง เด็ก) วุฒิ ม.ศ. 3	54,900	279,300	456,840	

รายละเอียดและงบประมาณปี 2527 - 2529

งานโครงการส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันในชุมชนแออัด

หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าวัสดุ หมวดค่าครุภัณฑ์ หมวดเงินเดือนและค่าจ้างและหมวดค่าตอบแทน

ลำดับที่	รายการ	งบประมาณ			หมายเหตุ
		2527	2528	2529	
5.	3.การโรง วุฒิไม่ต่ำกว่า ป.4 ปีละ 2-3 คน	36,600	202,980	152,280	
	4.คนครัว วุฒิ ป.4 ปีละ 2-3 คน	36,600	202,980	152,280	
	หมวดค่าตอบแทน	63,360	158,400	253,400	
	1.ค่าตอบแทนอาสา สมัครจากชุมชนวันละ 40 บาท (เฉพาะวันทำงาน)	63,360	158,400	253,400	
	รวม	1,646,200	3,760,670	5,435,060	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย